

Za dobro
u nama

"BREZA" udruža za rad s mladima

VODIČ

za pružanje usluga organiziranog stanovanja uz
sveobuhvatnu podršku djeci i mladima
s problemima u ponašanju

Ulaganje u budućnost
EUROPSKA UNIJA

ec.europa.eu/croatia

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Vodič je izrađen u okviru projekta "Moć promjene mladih" kojeg sufinancira Europska unija.

Vodič za pružanje usluga organiziranog stanovanja
uz sveobuhvatnu podršku djeci i mladima
s problemima u ponašanju

Uredništvo:

udruga za rad s mladima

Uredništvo:
Udruga za rad s mladima Breza

Autorica:
Suzana Vargović

Suradnice:
Snježana Kovačević, Lana Gorianzky

Lektorica:
Ivana Šibalić

Fotografije:
arhiva Udruge Breza

Grafička priprema i oblikovanje:
Nikolina Dinješ

Tisk:
Skripta Tisak d.o.o. Osijek

Izdavač:
Udruga za rad s mladima Breza

Osijek, kolovoz 2015.

Naklada: 100

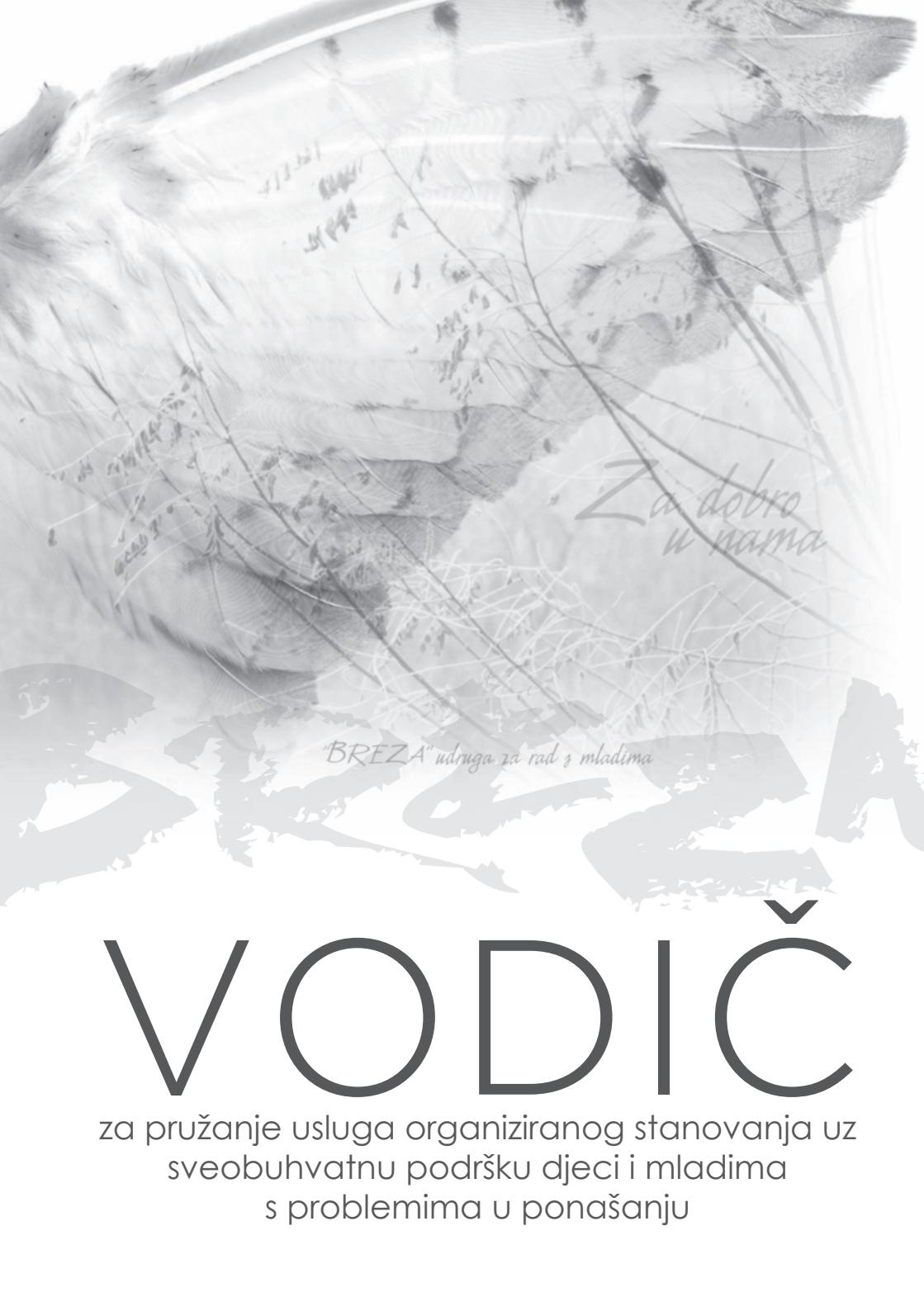
ISBN 978-953-58254-1-8

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000918825.

Ovu publikaciju sufinanciraju Europska unija iz Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost
Udruge za rad s mladima Breza.

Za dobro
u nama

"BREZA" udruža za rad s mladima

VODIĆ

za pružanje usluga organiziranog stanovanja uz
sveobuhvatnu podršku djeci i mladima
s problemima u ponašanju

SADRŽAJ

UVOD	09
1. ALTERNATIVNA SKRB	11
1.1. Alternativna skrb za djecu i mlade u nekim europskim zemljama	13
1.2. Alternativna skrb u Hrvatskoj	21
1.3. Strategija razvoja socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016.	23
1.4. Plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj (2011.- 2016.)	24
2. FORMALNA INSTITUICIJSKA SKRB	27
2.1. Podrška djeci i mladima s problemima u ponašanju u okviru institucijske skrbi čiji je osnivač država	31
3. FORMALANA IZVANINSTITUICIJSKA SKRB	33
3.1. Podrška djeci i mladima s problemima u ponašanju u okviru izvaninstitucijske skrbi čiji je osnivač OCD	35
4. IZVANINSTITUICIJSKA USLUGA ORGANIZIRANOG STANOVA UZ SVEOBHVTNU PODRŠKU ČIJI JE PRUŽATELJ OCD	37
4.1. Socijalno-terapijska zajednica Breza	37
4.1.1. Osnovna obilježja zajednice	41
4.1.2. Uloga i odgovornosti odgajatelja	45
4.1.3. Način uvođenja korisnika	50
4.1.4. Organizacija života	51
4.1.5. Protokol prijema i otpusta	68
5. POSTTRETMANSKA ZAŠTITA	79
6. PRILOZI	91
7. LITERATURA	96

UVOD

Vodič je svojevrstan putokaz u područje socijalnih usluga za djecu i mlade s problemima u ponašanju, točnije u jedan od modela pružanja podrške i pomoći koju pruža organizacija civilnoga društva (OCD). Polazište je kontekst alternativne skrbi s kratkim pregledom suvremenih europskih praksi i osvrtom na hrvatsku praksu s naglaskom na pružanje pomoći kroz institucijsku skrb. S obzirom da se državni pružatelji usluga - domovi za djecu i mlade s problemima u ponašanju nalaze u procesu transformacije ustanova, u cilju pružanja što kvalitetnije usluge koja odgovara potrebama korisnika, dali smo pregled inovativnijeg modela OCD-a u rada s korisnicima kroz prikaz rada Socijalno-terapijske zajednice i posttretmanske usluge.

Smatramo da različiti modeli mogu unaprijediti usluge u cjelini i da njihova raznolikost može doprinijeti većoj individualizaciji. Stoga je namjera ovoga vodiča informirati i upoznati odgajatelje, socijalne radnike, socijalne pedagoge, stručne djelatnike, ali i korisnike usluga o modelu koji je dugo godina još uvijek jedina novina u sustavu alternativne institucijske državne skrbi.

Želimo potaknuti odvažne da se otisnu u ovom smjeru i razviju druge nove konkurentnije usluge i modele, kako bi zajednički imali razvijen sustav za potrebe djece i mladih s problemima u ponašanju.

1.

Alternativna skrb

(Alternativna skrb – što je to?)

U Europi mnoga djeca i mladi ne mogu živjeti sa svojim roditeljima. Kada se roditelji nađu u teškoćama i ne mogu osigurati potrebnu skrb, odgovornost, brigu za djecu, kada se obiteljski odnosi toliko naruše da predstavljaju ugrozu za dijete koje se i samo nađe s brojnim poteškoćama i problemima, u krajnjoj se nuždi upućuje na smještaj u kojemu odgovornost za njegovo zbrinjavanje - odgoj i skrb, preuzimaju druge odrasle osobe. To se naziva **alternativnom skrbi**.

Više je oblika alternativne skrbi. Djecu i mlađe moguće je zbrinuti kod srodnika, u manjim ili većim domovima za djecu, u malim domovima obiteljskog tipa ili u udomiteljskim obiteljima. Sva navedena rješenja alternativa su roditeljskoj skrbi i zato se nazivaju alternativnom skrbi. Alternativna skrb može potrajati nekoliko dana ili tjedana, ali i dugi niz godina, sve dok dijete ne postane punoljetno, ne završi školovanje, ili dok se ne steknu uvjeti povratka u obitelj.

Sukladno Smjernicama za alternativnu skrb o djeci UNICEF-a (2013.), alternativna skrb može imati sljedeće oblike:

Neformalna skrb: svaki privatni oblik skrbi koji se pruža u obiteljskom okruženju u kojemu o djetu kontinuirano ili na neodređeno vrijeme skrbe rođaci ili prijatelji (neformalna srodnička skrb) ili drugi pojedinci, na inicijativu djeteta, njegovih roditelja ili druge osobe, pri čemu taj oblik skrbi nije odredilo tijelo upravne ili sudske vlasti ili drugo ovlašteno tijelo;

Formalna skrb: skrb koja se pruža u obiteljskom okruženju koju je odredilo tijelo upravne ili sudske vlasti (nadležno sudsko tijelo), i svaka skrb koja se pruža u institucijskom okruženju, uključujući privatne ustanove, neovisno o tome je li to rezultat upravnih ili sudskih mjera.

S obzirom na okruženje u kojemu se pruža, alternativna skrb može biti:

Srodnička skrb: skrb obiteljskog tipa u djitetovoj proširenoj obitelji ili s bliskim prijateljima obitelji koje dijete poznaje, a koja može po svojoj prirodi biti formalna ili neformalna.

Udomiteljska skrb: situacije u kojima nadležno tijelo djecu u svrhu osiguravanja alternativne skrbi smještava u kućanstvo obitelji koja nije djitetova vlastita obitelj, a koja je prošla proces selekcije, kvalifikacije, ovlaštenja i nadzora za pružanje takve skrbi.

Drugi oblici smještaja u obiteljsku skrb ili okruženje obiteljskog tipa:

Institucijska skrb: skrb koja se pruža u svakom neobiteljskom grupnom okruženju, kao što su sigurna mjesta za pružanje hitne skrbi, tranzitni centri u izvanrednim situacijama te sve ostale ustanove skrbi za pružanje kratkoročne i dugoročne skrbi, uključujući domove.

Nadzirano samostalno stanovanje djece.

1.1. Alternativna skrb za djecu i mlađe u nekim europskim zemljama

(primjeri Nizozemske, Njemačke i Velike Britanije)

NIZOZEMSKA

Pružatelji usluga skrbi za djecu i mlađe u Nizozemskoj skrbe za maloljetnike u dobi od 0 do 18 godina. U slučajevima kada bi bilo neodgovorno prekinuti proces skrbi ili u slučaju sudske odluke, mlađim ljudima u dobi od 18 do 23 godine također se pružaju usluge skrbi. U Njemačkoj, zakonski okvir odnosi se na sve mlađe do 21. godine života i može se produžiti do 27. godine u svim slučajevima ozbiljnih onesposobljenosti uzrokovanih psihološkim pogoršanjem.

Trenutno se skrb za mlađe u Nizozemskoj smatra tržištem u kojem se kontinuirano povećava broj pružatelja usluga skrbi za mlađe koji funkcioniraju prema principima tržišne konkurenциje.

Istražujući kako su organizirane usluge za skrb o djeci i mlađima, nailazimo na središnju organizaciju - Agenciju za skrb mlađih (Youth Care Agency) koja je primarno središnje mjesto pristupa smještajnim kapacitetima koji pružaju intenzivnu i specijaliziranu skrb o mlađima. Ta agencija istražuje obitelji i savjetuje suce za maloljetnike o pravnim sredstvima kad je djetetov fizički ili psihološki razvoj ugrožen neadekvatnim pedagoškim tretmanom, i kad postoji jasna potreba za intervencijom.

Svaka pokrajina ima jednu središnju agenciju kao i brojne regionalne ogranke. Primarna im je funkcija ispitivanje i prepoznavanje problema vezanih uz odgoj i razvoj djece te poslijedično - savjetovanje, upućivanje u specijalizirane oblike skrbi za djecu, poput intenzivne skrbi u zajednici ili domu, dnevni tretmani, udometeljstvo ili rezidencijski smještaji. Vlada propisuje da prvenstvo imaju usluge u zajednici (ambulantne usluge), a potom dnevni tretmani i tek na trećem mjestu nalazi se udometeljstvo. Ukoliko se pokaže da ove vrste usluga nisu odgovarajuće, odnosno kada su iscrpljene sve mogućnosti, tek tada dolazi u obzir rezidencijski smještaj.

To znači da kod smještaja izvan obitelji prednost treba imati udomiteljstvo, a tek onda rezidencijska smještajna skrb. Posvajanje dolazi u obzir samo u slučajevima kad majka odluči dati svoje dijete prilikom rođenja.

Smještajna skrb za mlade u Nizozemskoj pruža se u raznim tipovima smještaja, od manjih skupina u najbližim rezidencijskim smještajima, do velikih rezidencijskih smještaja izvan zajednice. Ovisno o tipu smještaja, smještajna skrb može biti otvorenog, poluzatvorenog i zatvorenog tipa. Smještajne skupine najčešće se sastoje od šest do 12 djece ili adolescenata. U mnogim objektima odvojene su skupine za dječake i djevojčice, ali postoje i objekti s mješovitim skupinama. Sveukupno u Nizozemskoj postoji četiri različita tipa smještajne skrbi: a) pokrajinska smještajna skrb za mlade, b) bolnička njega za mentalno zdravlje, c) rezidencijska skrb za mlade s blagim mentalnim ograničenjima, i d) institucijske usluge za promjenu ponašanja.

U Nizozemskoj postoje dva tipa udomiteljske njegе – udomiteljstvo kod rodbine i udomiteljske obitelji. Udomitelji se smatraju volonterima koji primaju povrat sredstava za troškove. Njih pronalaze pružatelji usluga na regionalnoj razini putem oglasa i web stranica.

U Nizozemskoj postoje tri glavne kategorije alternativne skrbi / smještaja za djecu i mlade s ozbiljnim psihosocijalnim problemima:

- a. alternativni smještaj za djecu i mlade od rođenja do 18. godine života koji imaju problema s ponašanjem i odgojem (financirano kroz sustav socijalne skrbi)
- b. institucija skrbništva nad maloljetnicima od 12. godine života izraženog neprihvatljivog društvenog i problematičnog ponašanja (financirano sredstvima ministarstva pravosuđa)
- c. psihijatrijske usluge za djecu i mlade s psihijatrijskim poremećajima (financirano sredstvima ministarstva zdravlja)

Usluge alternativnog smještaja (kategorije a) pružaju velike strane organizacije koje nude širok raspon multidisciplinarnih usluga kao što su

domovi za odgoj i skrb, tretmanski centri, centri za procjenu, krizni centri, domovi obiteljskog tipa, medicinski domovi za djecu, rezidencijske škole za strukovno obrazovanje te centri obuke za samostalni život. Usluge iz kategorije b. dijele se na ustanove pritvora i tretmanske ustanove.

U Nizozemskoj se ulaže puno napora u inovaciju i reformu postojećih usluga i to razvijanjem takozvanih *modula* i *programa skrbi*. Svrha je postići bolji sklad između individualnih potreba mlađih korisnika i njihovih obitelji s jedne strane te kvalitete usluge pružatelja, s druge strane.

Modul je homogena jedinica skrbi ili tretmana primjenjiva na nekoliko ciljanih skupina. Posebno je razrađena usluga specificiranog tretmana, vizije, cilja i svrhe, konkretnih aktivnosti (uključujući lokaciju, učestalost, intenzitet i trajanje), proračuna i profesija zaposlenika.

Primjeri uključuju: krizna pomoć u stambenoj zajednici, terapija igrom, trening socijalnih vještina, video trening za kućnu upotrebu, izleti preživljavanja, podrška roditeljima.

Program skrbi kreiran je od dva ili više modula koji su usmjereni ka cilju i posebno su planirana za potrebe specifične ciljne skupine. Dakle, program skrbi usmjeren je na potrebe koje su zajedničke svim korisnicima određene ciljne skupine.

Organizacijske inovacije

Kod skrbi o djeci i mladima u Nizozemskoj, nadležne institucije zadužene za smještaj udružile su se u jednu organizaciju - Zavod za skrb o mladima (Bureau Jeugdzorg) koji je nadležan za sve vrste smještaja djece i mlađih. Uredi Zavoda nalaze se na svim regionalnim razinama i čine novo središnje mjesto ulaska u sve oblike skrbi za djecu i mlade. Izravan smještaj djeteta u neki od smještajnih oblika, više nije moguće.

Tijekom procjene i kada smatra da je nužno, Zavod zahtijeva dodatne psihološke i psihijatrijske procjene sukladno potrebama djeteta i obitelji. U razgovoru s korisnikom zajednički se donose odluke o željenom ishodu te se

određuju moduli ili programi potrebni za ostvarenje tih ishoda. Na temelju tih podataka Zavod traži organizaciju koja pruža upravo takve module ili programe skrbi. **Na taj način svaki napor uložen je u osiguravanje usluga koje odgovaraju na potrebe**, a ne obrnuto – da su potrebe specificirane prema raspoloživim uslugama.

Problemi i izazovi

Unatoč pozitivnom razvoju, u Nizozemskoj postoje i neki trajni problemi kod smještaja djece i mladih.

Velik je problem dostupnost rezidencijskog smještaja i liste čekanja. Od zahtjeva za smještajem do realizacije smještaja, u prosjeku se čeka tri mjeseca. Vrijeme čekanja na smještaj kod specifičnih vrsta tretmana i kod domova obiteljskog tipa traje od šest mjeseci do dvije godine.

Drugi je problem vezan uz prijevremeno napuštanje rezidencijskoga smještaja. Mlada osoba može prije vremena napustiti smještaj kada se dalnjom procjenom utvrdi da postoji bolje smještajno okruženje za mladu osobu ili, pak, kada roditelji odvedu dijete kući prije nego što je to bilo planirano. Međutim, očigledni negativni razlozi u praksi, pokazuju da ustanove izbacuju mladu osobu zbog neprihvatljivog ponašanja ili mlada osoba sama prekida tretman i pobegne. Procjenjuje se da je prosjek napuštanja smještaja na negativan način u omjeru 1:4-5.

Treći problem koji zaslužuje pozornost su zaposleni odgajatelji. Oni tvore samo srce rezidencijske skrbi. **Istraživanja pokazuju da način na koji djeca doživljavaju „svoj“ dom uglavnom ovisi o pristupu odgajatelja.** S druge strane, jasno je da je profesija odgajatelja težak i emotivno zahtjevan posao s relativno visokim izgledima sagorijevanja na poslu. Istraživanja pokazuju da se sagorijevanje, posebice emocionalna iscrpljenost, pojavljuje kod visokog stresa na poslu, nedovoljne supervizijeske podrške te niske razine inovativnosti u radnom okruženju. Važan zaštitni faktor protiv sagorijevanja je osobno postignuće: razina u kojoj se odgajatelj/odgajateljica osjeća uspješan/uspješna u svom poslu. Osobno postignuće usko je vezano uz

dobar odnos s drugim kolegama/kolegicama, mogućnost inovativnog rada, maloj razlici između donositelja odluka i ostalih radnika, osobno djelovanje na promjenu, uključenost i individualna odgovornost. U Nizozemskoj je prisutna relativno visoka fluktuacija odgajatelja koji u prosjeku ne ostaju duže od dvije godine na istom radnom mjestu.

NJEMAČKA

U Njemačkoj se pružatelji usluga za djecu i mlade smatraju ključnim poljima socijalne pedagogije. Pružatelji smještajne skrbi kao i općenito skrbi o djeci i mladima regulirani su federalnim zakonom koji definira usluge i mjeru sustava skrbi za djecu i mlade. Za organizaciju i primjenu zakona nadležne su jedinice lokalne uprave, odnosno uredi skrbi za mlade. Značajnu podršku obično nude neprofitne i volonterske organizacije. Djeca s psihičkim i mentalnim poteškoćama ne ulaze u navedeni zakon, već u područje zdravstvene skrbi.

Općenito, tri su dionika uključena u proces donošenja odluka: dijete, roditelj (ili staratelj) i stručni radnik u ime ureda skrbi za djecu. Četvrti dionik sudjeluje onda kada je odabran smještaj. Stručna osoba u ime pružatelja usluge smještaja sudjeluje u svim dalnjim procesima odlučivanja.

Sustav usluga skrbi za djecu i mlade može se klasificirati u tri kategorije:

- a. usluga u zajednici, usluge podrške obitelji u kući (ambulantna skrb)
- b. grupe podrške djeci organizirane na dnevnoj razini za djecu koja noće u svojim obiteljskim domovima
- c. alternativna skrb, poput rezidencijskog smještaja i udomiteljstva

Skrb u rezidencijskom smještaju u Njemačkoj također je raznolika, a uključuje domove obiteljskog tipa te razne oblike domova s manjim skupinama, poput terapijskih intenzivnih smještajnih zajednica, stambene zajednice roditeljskog tipa, dječja sela, kao i nadzirane pojedinačne stambene jedinice za starije maloljetnike i mlađe punoljetne osobe.

Posebno koncept stambene zajednice roditeljskog tipa, koji se bazira na tome da bračni par (od kojih je jedan profesionalac) odgaja grupu djece, predstavlja razlikovanje između rezidencijskog smještaja takve vrste i udomiteljstva. Odnedavno u Njemačkoj postoji podjela na „tradicionalne“ udomiteljske obitelji, rodbinsku skrb i „profesionalne“ udomiteljske obitelji u kojima je barem jedan roditelj kvalificirani socijalni radnik, učitelj ili socijalni pedagog.

Pružatelji usluga za djecu i mlade u Njemačkoj naglašavaju sudjelovanje mlađih i njihovih roditelja u procesu donošenja odluka. Usluge skrbi za mlade sastoje se od usluga u zajednici (ambulantna skrb), dnevnih tretmana i izvanobiteljskih usluga skrbi koje uključuju udomiteljstvo i rezidencijski smještaj.

VELIKA BRITANIJA

Sektor rezidencijske skrbi za djecu skrbi o najranjivijoj djeci koja imaju zahtjevne potrebe. Djeca često imaju ozbiljne psihološke poteškoće koje su rezultat zlostavljanja, proživljenih trauma i zanemarivanja. Upravo to ih čini drugačijima od djece smještene u druge oblike smještajne skrbi, poput udomiteljstva ili rezidencijskih škola za djecu s posebnim potrebama.

Dječji domovi pružaju usluge za brojne potrebe djece i adolescenata s problematičnim ponašanjem koji su proveli duže vrijeme izvan školskog sustava. Postoje razvijene usluge i za mlade u riziku od seksualnog zlostavljanja kao i djece i tinejdžera s kompleksnim mentalno-zdravstvenim problemima. Privatni sektor obuhvaća veći dio dječjih domova i smještajnih jedinica. Prosječna tjedna cijena smještaja je 2964 funti u domovima čiji je osnivač lokalna vlast, i 2907 funti u privatnim i dobrotvornim domovima. **Tržistem prevladavaju uglavnom mali i privatni pružatelji usluga.**

Djeca često u dječje domove stižu prilično kasno, u prosjeku s 14,6 godina starosti. Istraživanja pokazuju da je 29% djece bilo smješteno (unutar sustava skrbi) šest ili više puta, a neki su bili deset ili više puta smješteni

u stambenim ili obiteljskim zajednicama. Prosječna dob djece u dječjim domovima je 14,7 godina i tendencija je da oni koji žive u domovima ostaju tamo kraće, a najviše do godinu dana. Djeca koja žive u dječjim domovima imaju emocionalne poteškoće i probleme s ponašanjem.

Nedavna istraživanja otkrila su da 38% djece u domovima imaju posebne odgojno-obrazovne potrebe, 62% djece imaju klinički ozbiljnije poteškoće s mentalnim zdravljem, a 74% djece prijavljeno je kao nasilni i agresivni u posljednjih šest mjeseci. U većini je ustanova veći broj dječaka.

Učinci institucijske skrbi za djecu često se smatraju slabima, ali to može biti zbog visoke razine potreba koje su djeca razvila kroz relativno dugo razdoblje prije ulaska u institucijsku skrb. Nakon inspekcijskih nadzora 2013. godine, 4% ustanova ocijenjeno je negativno, 24% ustanova je zadovoljavajuće, 72% od svih domova su dobri ili bolji, a 16% ocijenjeno je izvanrednima (Ofsted, 2013). Spomenuti su rezultati važni jer će lokalne vlasti dati prednost pri smještavaju djece dobro ocijenjenim pružateljima usluga.

Ofsted je Ured za standarde u odgoju i obrazovanju koji regulira i obavlja inspekcijski nadzor nad uslugama skrbi za djecu i mlade i uslugama obrazovanja.

'Tržište' rezidencijske skrbi za djecu izrazito je kompleksno, bavi se širokim spektrom potreba i mnogim pružateljima usluga. Tim sektorom trenutno dominiraju privatni pružatelji usluga: 1347 privatnih domova (78% od svih domova) pružaju 5414 smještajnih mjesta, dok 371 dječji dom osnovale su lokalne vlasti (22% od svih domova) i pružaju 2135 mjesta (pokazatelji iz 2012.). Neke od tih organizacija su manje, s jednom smještajnom lokacijom, a druge su veće organizacije s nekoliko različitih smještajnih lokacija. Neke organizacije specijalizirane su za specifične usluge, tj. za djecu sa specifičnim potrebama.

Podatci i dalje pokazuju da većina lokalnih vlasti koriste usluge pružene izvan svojih administrativnih granica i smještavaju djecu 20 milja (više od 30 kilometara) udaljeno od njihove kuće. Istraživanja pokazuju da se smještavanje na veću udaljenost od kuće određuje radi osiguravanja

specijaliziranih usluga za djecu sa zahtjevnim ili težim mentalno-zdravstvenim problemima, ili radi geografske udaljenosti, a u svrhu prekidanja obrazaca riskantnog ponašanja, primjerice, seksualnog zlostavljanja, prijestupa, pripadnosti bandi.

Standardi su osmišljeni tako da su primjenjivi na različite tipove dječjih domova. Cilj je potaknuti pružatelje usluga na razvoj specifičnih pristupa korisnicima, sukladno njihovim potrebama. Standarde kvalitete propisuje Ofsted koji regulira i obavlja inspekcijski nadzor nad uslugama skrbi za djecu i mlade, ali i uslugama obrazovanja za sve dobne skupine.

Četiri su elementa Ofstedove regulacijske funkcije: registracija, inspekcija, suglasnost i izvršavanje (primjena, provođenje). Svrha je Ofstedove inspekcije (nadzora, kontrole) socijalne skrbi (pr)ocijeniti kvalitetu skrbi za djecu, mlade, i kad za to postoji mogućnost, i njihovih obitelji. Nadzor je fokusiran na pozitivne ishode na koje se djeci i mlade potiče i podržava. Testira se provođenje u odnosu na važeće propise i Standardizirani minimum. Na temelju nadzora (inspekcije), inspektorji donose sudove (procjene) uključujući sud o sveukupnoj učinkovitosti nadzirane usluge. Oni daju prijedloge za poboljšanjem, uključujući svaku akciju potrebnu da usluge u potpunosti ispune Standardizirani minimum (minimalni standard).

1.2. Alternativna skrb u Hrvatskoj

Alternativna skrb se može ostvariti u obliku neformalne ili formalne skrbi. **Neformalna skrb** obuhvaća bilo koji oblik privatnog uređenja skrbi koja se pruža u obiteljskom okruženju, u okviru kojega se o djetetu stalno i na neodređeno vrijeme skrbe rođaci ili prijatelji (neformalna rodbinska skrb) ili druge osobe.

Skrb se zasniva na individualnoj osnovi, na inicijativu djeteta, njegovih roditelja ili neke druge osobe, bez da je takav dogovor odredio nadležni centar za socijalnu skrb i sud.

Formalna skrb odnosi se na svaki oblik skrbi koja se pruža u obiteljskom okruženju, a koju je naložilo centar za socijalnu skrb ili sud, kao i svaki oblik skrbi koji se pruža u institucijskom okruženju.

S obzirom na okruženje u kojem se pruža, alternativna skrb može biti: **srodnička** (skrb u obiteljskom okruženju unutar proširene obitelji djeteta ili bliskih obiteljskih prijatelja koje dijete poznaje, bilo formalne bilo neformalne prirode); **udomiteljska** (situacije u kojima za potrebe pružanja alternativne skrbi mjerodavne vlasti smještavaju djecu u kućanstvo obitelji koja nije djetetova vlastita obitelj, a koja je odabrana, kvalificirana, odobrena i nadzirana za pružanje takve skrbi) i **institucijska** skrb koja se pruža u bilo kojem neobiteljskom grupnom okruženju, ustanovi za pružanje kratkoročne i dugoročne institucijske skrbi (uključujući grupne domove), a može obuhvaćati i ostale oblike smještaja kao i oblike samostalnog stanovanja uz nadzor.

Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi (NN, 157/13, 152/14), alternativna skrb se dijeli na **institucijsku i izvaninstitucijsku skrb**. U institucijsku skrb pripada samo smještaj koji se ostvaruje u domu socijalne skrbi, centru za pružanje usluga u zajednici, kod drugih pružatelja usluga iz članka 169. Zakona o socijalnoj skrbi (formalni smještaj), a u izvaninstitucijske oblike skrbi ulazi boravak i organizirano stanovanje uz stalni i povremeni nadzor te smještaj u udomiteljskoj obitelj ili obiteljskom domu (formalni smještaj).

Neformalna skrb u Hrvatskoj u slučaju odsutnosti roditelja zbog lječenja, kazne zatvora i slično, ostvaruje se putem roditeljske izjave pred centrom za socijalnu skrb (CZSS) ili javnim bilježnikom o povjeri svog djeteta na odgoj i čuvanje nekoj osobi. U svim ostalim slučajevima govorimo o formalnoj skrbi.

Proteklih je nekoliko godina u našoj zemlji započeo proces deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u RH, 2011. – 2016. (2018.) koji ima za cilj smanjiti ulazak djece i mladih u institucije i povećati izlazak iz institucija u **nove oblike skrbi**.

Ukupan broj domova, udruga, vjerskih zajednica i drugih pravnih osoba koje pružaju uslugu smještaja za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi te djecu i mlađe s problemima u ponašanju, u Republici Hrvatskoj je 37, od čega je 25 državnih domova, tri nedržavna doma, šest vjerskih zajednica i udruga te tri obiteljska doma.

Prema podatcima dobivenim od domova, udruga, vjerskih zajednica i drugih pravnih osoba koje pružaju uslugu smještaja u 2013. godini, ukupan broj djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi te djece i mladih s problemima u ponašanju na smještaju, iznosio je 1 501. Od toga je bilo 918 djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi i djece s problemima u ponašanju koji su koristili uslugu smještaja u državnim domovima, 556 djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi u usluzi smještaja u nedržavnim domovima, dok je 27 djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi koristilo uslugu smještaja u obiteljskim domovima.

U Hrvatskoj trenutno ima 11 domova za djecu i mlađe s problemima u ponašanju.

1.3. Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016.

Prema Strategiji razvoja sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011.-2016. Vlade RH (travanj 2011.), usluge namijenjene obitelji potrebno je proširiti i razviti putem široke lepeze usluga, počevši od najranije životne dobi djece u sklopu programa podrške i potpore pa sve do intenzivnijeg stručnog rada s obitelji u riziku, kako bi se prevenirala disfunkcionalnost. Namjera je Smjernica pružiti podršku obitelji, rano detektiranje problema i pomoći obitelji kako ne bi došlo do izdvajanja djeteta. Također, Smjernice preporučuju međusobnu povezanost institucija, lokalne zajednice, civilnih udruga i vjerskih zajednica koje će biti umrežene i tako će bolje i kvalitetnije odgovarati na potrebe obitelji. Zato je Vlada RH (ministarstvo nadležno za obitelj) osnovala 18 obiteljskih centara koji u okviru svoje djelatnosti, između ostalog, obavljaju poslove savjetodavnog i preventivnog rada i druge poslove koji se odnose na brak i međusobne odnose roditelja i djece, poticanje i razvoj programa rada u zajednici, volonterskog rada i rada udruga građana koje su potpora roditeljima.

Nažalost, dijelu obiteljskih centara svrha nije ispunjena jer ne obavljaju svoju djelatnost u obimu u kojemu bi mogli. Zato je potrebno unaprijediti postojeću mrežu obiteljskih centara, ali i razviti druge modele potpore obitelji i tako zadovoljiti njezinu sve veću potrebu za društvenom podrškom.

1.4. Plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj (2011.-2016.)

U većini zemalja zapadne Europe male ustanove, odnosno domovi obiteljskog tipa, ubrzano zamjenjuju velike institucije, a broj djece koja su u obiteljskom smještaju, dominantan je. Taj je razvoj u nekim zemljama započeo još 50-ih godina, u nekima 80-ih godina, dok u nekima tek početkom 90-ih godina.

Način i brzina deinstitucionalizacije odraz je socio-ekonomskih i kulturnih specifičnosti svake zemlje. Proces deinstitucionalizacije zapravo su potaknuli čimbenici vezani uz troškove. Visoki troškovi institucija u odnosu na alternativne oblike zbrinjavanja djece, nisu samo neposredno vezani uz održavanje institucija kao takvih, već i uz povećane potrebe za pomoći djeci koja odrastaju u institucijama i kasnije u životu. Po završetku procesa deinstitucionalizacije, zemlje zapadne Europe suočile su se s dva neočekivana trenda: sve većim poteškoćama u iznalaženju kvalitetnih udomiteljskih obitelji i sa sve većim zahtjevima za institucijskim tretmanom pojedinih kategorija djece i mladih (onih koji očituju probleme u ponašanju).

Republika Hrvatska također provodi deinstitucionalizaciju sustava javne skrbi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, kako bi se uskladila sa zemljama zapadne Europe. Tako se u narednom razdoblju namjerava značajno povećati opseg, kvaliteta i raznovrsnost usluga izvaninstitucijske skrbi koja bi, uz udomiteljstvo, optimalno trebala uključiti i organizirano stanovanje djece uz podršku, posebice u regijama gdje se uz uložene napore ne uspijeva razviti udomiteljstvo (do 5 korisnika po stambenoj zajednici). Potrebno je provesti transformaciju domova koji skrbe o djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi uz preusmjeravanje resursa dosadašnjih pružatelja usluga stalnog i tjednog smještaja na pružanje

usluga izvaninstitucijskih oblika smještaja (udomiteljske obitelji, organizirano stanovanje uz podršku djeci i obiteljski domovi) te drugih izvaninstitucijskih usluga, kao i edukaciju, stručnu podršku i superviziju udomitelja. Potrebno je osigurati regionalnu ravnomjernost očekivanog omjera institucijskih i izvaninstitucijskih oblika skrbi. Uz to, treba ograničiti kapacitete domova i drugih pravnih osoba za djecu i mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi kako bi do kraja provedbe transformacije i deinstitucionalizacije, oni domovi koji će i nadalje pružati usluge stalnog i tjednog smještaja, imali kapacitet do najviše 30 korisnika. Obustavlja se daljni prijem djece do 7. godine života u domove, a prvenstveno se deinstitucionaliziraju djeca u dobi do 3. godine života koja su trenutačno smještena u domovima.

Plan je da u institucijama treba biti smješteno samo 20% djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi, dok bi ostalih 80% bilo smješteno u izvaninstitucijske oblike skrbi, prvenstveno udomiteljske obitelji i domove obiteljskog tipa. Domovi, istodobno sa smanjenjem broja korisnika, razvijaju i druge usluge, primjerice pružanje poludnevног boravka ili promoviranje udomiteljstva.

Potrebno je imati na umu poteškoće u provedbi ovog procesa kao i negativne posljedice koje su nastale njegovom provedbom (primjerice u Velikoj Britaniji u kojoj je velik dio djece u javnoj skrbi zatvaranjem domova doživio negativna iskustva u udomiteljskim obiteljima koje nisu bile dovoljno educirane, bile su neprikladno odabrane ili nisu dobivale odgovarajuću podršku lokalnih tijela ili agencija za udomiteljstvo da bi djeci mogle pružiti vodstvo i profesionalnu pomoć).

Djeci se trebaju osigurati oblici skrbi odgovarajuće kvalitete i primjereni njihovim osobnim potrebama. Za neku djecu smještaj u instituciju i dalje će predstavljati njegov najbolji interes, iako se sustavno radi na lošem imidžu doma. Udomiteljstvo se treba profilirati i profesionalizirati. Kako ističu djeca, udomitelji se ne trebaju baviti udomiteljstvom isključivo radi novca, što je najčešće slučaj, već radi pomoći drugima.

Nije realno očekivati da će promjena politike zbrinjavanja djece na makro razini biti sama po sebi pokretač potrebnih promjena prakse.

2.

Formalna institucijska skrb

Socijalne usluge: smještaj

Pružatelji usluge: domovi socijalne skrbi, centri za pružanje usluga u zajednici, udruge čiji je cilj skrb o socijalno osjetljivim skupinama, vjerske zajednice, trgovačka društva i druge domaće i strane pravne osobe, obrtnici te fizičke osobe koje pružaju uslugu kao profesionalnu djelatnost.

Smještaj

Smještaj je socijalna usluga koja može obuhvatiti uslugu stanovanja, prehrane, njege, brige o zdravlju, socijalnog rada, psihosocijalne rehabilitacije, fizikalne terapije, radne terapije, radnih aktivnosti, aktivnog provođenja vremena, odgoja i obrazovanja, ovisno o utvrđenim potrebama i izboru korisnika.

Može biti privremen ili dugotrajni i može se priznati tijekom svih dana u tjednu ili tijekom pet radnih dana. Smještaj obuhvaća i pripremu korisnika za povratak u vlastitu obitelj, udomiteljsku obitelj ili za samostalni život te pripremu djeteta za posvojenje ili smještaj u udomiteljsku obitelj.

Privremeni smještaj

Privremeni smještaj priznaje se u kriznim situacijama radi provođenja kraćih rehabilitacijskih programa, radi smještaja djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi i u drugim slučajevima propisanim Zakonom o socijalnoj skrb. Privremeni smještaj u kriznim situacijama i privremeni smještaj radi provođenja kraćih rehabilitacijskih programa, ne mogu se pružati u obiteljskom domu.

a) Privremeni smještaj u kriznim situacijama priznaje se djetetu koje se zatekne bez nadzora roditelja ili u skitnji; odrasloj osobi koja se zatekne izvan mjesta prebivališta ili boravišta, odnosno nema prebivališta ili boravišta i nije u stanju brinuti se o sebi; beskućniku; trudnici ili roditelju s djetetom do godine dana života djeteta; djeci i odraslim osobama – žrtvama obiteljskog nasilja i žrtvama trgovanja ljudima; odraslim osobama kojima je ugrožen život, zdravlje i sigurnost uslijed bolesti, nemoći, ovisnosti ili socijalne isključenosti.

Privremeni smještaj može trajati dok se ne ostvari povratak u vlastitu ili udomiteljsku obitelj, ili se smještaj ne osigura na drugi način, a najduže do šest mjeseci. Iznimno, privremeni smještaj može trajati do godinu dana i priznaje se:

- trudnici ili roditelju s djetetom do godine dana života djeteta koji nema stan, odnosno nema osigurano stanovanje ili zbog poremećenih odnosa u obitelji ne može ostati s djetetom u obitelji
- djetetu i odrasloj osobi – žrtvama obiteljskog nasilja
- djetetu i odrasloj osobi – žrtvama trgovanja ljudima
- beskućniku

Privremeni smještaj radi provođenja kraćih rehabilitacijskih programa priznaje se djetetu s teškoćama u razvoju i odrasloj osobi s invaliditetom, djetetu i mlađoj punoljetnoj osobi s problemima u ponašanju i osobi ovisnoj o alkoholu, drogi, kockanju i drugim oblicima ovisnosti radi provođenja kraćih rehabilitacijskih programa koji obuhvaćaju usluge psihosocijalne rehabilitacije s ciljem usvajanja i razvoja socijalnih vještina.

Privremeni smještaj može se priznati roditelju djeteta s teškoćama u razvoju koje je upućeno na kraći rehabilitacijski program, radi njegovog aktivnog sudjelovanja u provođenju psihosocijalnog programa, prema utvrđenoj procjeni i programu pružatelja usluga, ali najduže do 15 dana tijekom kalendarske godine.

Privremeni smještaj može trajati dok traje potreba, a najduže do:

- godinu dana za dijete s teškoćama u razvoju ili osobu s invaliditetom
- tri godine za dijete i mlađu punoljetnu osobu s problemima u ponašanju i osobu ovisnu o alkoholu, drogi, kockanju i drugim oblicima ovisnosti

Privremeni smještaj djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi

Djetetu, a posebno djetetu mlađem od 7 godina, centar za socijalnu skrb može priznati pravo na privremeni smještaj u dom socijalne skrbi, centar za pružanje usluga u zajednici ili kod drugog pružatelja usluga iz članka 169. ovoga Zakona, samo u slučaju ako mu se u trenutku nastanka potrebe ne može osigurati smještaj u udomiteljskoj obitelji ili obiteljskom domu, dok traje potreba, a najdulje do šest mjeseci.

U slučaju potrebe za pružanjem tretmanskih ili zdravstvenih usluga koje nisu dostupne udomitelju, privremeni smještaj djeteta u dom socijalne skrbi, centar za pružanje usluga u zajednici ili kod drugog pružatelja usluga iz članka 169. Zakona o socijalnoj skrbi može trajati dulje od šest mjeseci, a najdulje godinu dana.

Ako to interesi djeteta zahtijevaju, usluga privremenog smještaja priznaje se djetetu čiji roditelji zbog bolesti, neriješenog stambenog pitanja ili drugih životnih nedaća privremeno nisu u mogućnosti brinuti se o djetetu. Privremeni smještaj djeteta u ovom slučaju može trajati najdulje godinu dana.

Privremeni smještaj u drugim slučajevima priznaje se djetetu i odrasloj osobi radi korištenja odmora njegovog roditelja njegovatelja, odnosno njegovatelja, u ukupnom trajanju od najviše 30 dana tijekom jedne kalendarske godine ili zbog privremene nesposobnosti za pružanje njege zbog bolesti roditelja njegovatelja, odnosno njegovatelja dok traje potreba, a najdulje 60 dana tijekom jedne kalendarske godine.

Privremeni smještaj u udomiteljsku obitelj tijekom blagdana ili školskih praznika priznaje se djetetu i odrasloj osobi s invaliditetom smještenoj u

dom socijalne skrbi, centar za pružanje usluga u zajednici ili kod drugog pružatelja usluga iz članka 169. Zakona o socijalnoj skrbi radi stjecanja iskustva obiteljskog okruženja.

Također, privremeni smještaj može se priznati djetetu i odrasloj osobi s invaliditetom radi postupne prilagodbe na dugotrajni smještaj izvan vlastite ili udomiteljske obitelji. Takav smještaj može trajati dok traje potreba, a najdulje šest mjeseci.

Privremeni smještaj može se priznati djetetu i odrasloj osobi radi pripreme na izvaninstitucijsku skrb, a može trajati dok traje potreba, a najdulje šest mjeseci.

Privremeni smještaj može se priznati djetetu s teškoćama u razvoju i odrasloj osobi s invaliditetom najdulje do 21. godine života radi školovanja po posebnom programu izvan mjesta prebivališta, ako se školovanje ne može osigurati u mjestu prebivališta, a može trajati dok traje potreba za redovitim školovanjem.

Dugotrajni smještaj

Dugotrajni smještaj priznaje se korisniku kojemu je tijekom duljeg vremenskog razdoblja potrebno osigurati intenzivnu skrb i zadovoljavanje drugih životnih potreba. Djetetu bez roditelja, djetetu koje roditelji zanemaruju ili zlorabe svoje roditeljske dužnosti priznaje se dugotrajni smještaj u udomiteljskoj obitelji, obiteljskom domu ili organiziranom stanovanju.

Zakoni temeljem kojih se priznaje usluga smještaja: Izdvajanje djeteta i mlade osobe moguće je Obiteljskim zakonom, ukoliko je obiteljska situacija nepovoljna za razvoj djeteta. Smještaj djeteta i mlađe punoljetne osobe može se regulirati i Zakonom o sudovima za mladež gdje se mlađoj osobi može izreći Odgojna mjera upućivanja u ustanovu (Dom za odgoj).

2.1. Podrška djeci i mladima s problemima u ponašanju u okviru institucijske skrbi čiji je osnivač država

U sklopu ustanova provode se: izrečene sudske mjere, savjetovanje, poludnevni, dnevni, dugotrajni boravak i smještaj.

Primjer: Dom za odgoj djece i mlađeži Osijek

Djelatnost Doma je osiguravanje stalnog i privremenog smještaja, cjelodnevnog i poludnevnog boravka djeci i mladima koji iskazuju različite intenzitete odstupanja na planu ponašanja te njihov prihvat, zbrinjavanje, dijagnosticiranje i pružanje odgovarajućih oblika stručne pomoći.

Registrirane djelatnosti:

- stacionarna opservacija maloljetnika koje upućuju centri za socijalnu skrb i sudovi za mlađež
- osiguravanje djeci i mlađeži od 7 - 21 godine života stalni i tjedni smještaj, cjelodnevni i poludnevni boravak odnosno prihvat, zbrinjavanje, odgoj, školovanje, razvijanje radnih navika te pružanje odgovarajućih oblika stručne pomoći
- izvršavanje odgojnih mjera za maloljetnike i mlađe punoljetne osobe (*Upućivanja u Centar za odgoj, Pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi i Upućivanje u odgojnu ustanovu*)
- izvršavanje sudske odgojne mjere upućivanja u odgojnu ustanovu, kao i mjera smještavanja u odgojni dom odlukom centra za socijalnu skrb
- u prihvatnoj stanici osiguravanje djece i mlađeži zateženoj u lutaju i skitnji, kao i djece i mlađeži kojima je potrebno hitno zbrinjavanje, privremeni boravak, prehrana, hitna medicinska pomoć, nabavka prijeko potrebne odjeće i obuće

- osiguravanje troškova prijevoza u mjesto prebivališta u vlastitu ili udomiteljsku obitelj, dom socijalne skrbi ili drugu ustanovu

Ukupni kapacitet ustanove je 77 korisnika, od toga šest u prihvratnoj stanici, šest na stacionarnoj opservaciji, 32 na resocijalizaciji, pet na intenzivnom tretmanu za djecu, osam na intenzivnom tretmanu za djevojke te osam korisnika u disciplinskom centru. Sukladno procesima transformacije, Dom pruža i uslugu poludnevog boravka izvan ustanove u OŠ "Tin Ujević" u Osijeku s kapacitetom 20 korisnika. U suradnji s Centrom za nestalu i zlostavljanu djecu Osijek, Dom je izmjestio korisnike poludnevog boravka iz ustanove u Centar koji im pruža spomenutu uslugu.

Korisnici se smještavaju u ustanovu temeljem Zakona o socijalnoj skrbi, Obiteljskog zakona i Zakona o sudovima za mladež.

U domu radi 46 djelatnika, od čega su 33 stručna djelatnika.

3.

Formalna

Izvaninstitucijska Skrb

Socijalne usluge: boravak, organizirano stanovanje, smještaj u obiteljskom domu ili udomiteljskoj obitelji

Pružatelji usluge: domovi socijalne skrbi, centri za pružanje usluga u zajednici, udruge čiji je cilj skrb o socijalno osjetljivim skupinama, vjerske zajednice, trgovačka društva i druge domaće i strane pravne osobe, obrtnici te fizičke osobe koje pružaju uslugu kao profesionalnu djelatnost

Boravak

Boravak je socijalna usluga koja obuhvaća cijelodnevni i poludnevni boravak. Cijelodnevni boravak može trajati od šest do 10 sati, a poludnevni boravak od četiri do šest sati dnevno u kojem vremenu se osigurava zadovoljavanje životnih potreba korisnika pružanjem usluga prehrane, održavanja osobne higijene, brige o zdravlju, čuvanja, odgoja, njegi, radnih aktivnosti, psihosocijalne rehabilitacije, organiziranja slobodnog vremena, organiziranog prijevoza, ovisno o utvrđenim potrebama i izboru korisnika.

Cijelodnevni i poludnevni boravak može se priznati jedan dan u tjednu, više dana u tjednu ili tijekom svih radnih dana u tjednu.

Organizirano stanovanje

Organizirano stanovanje je socijalna usluga kojom se jednoj ili više osoba tijekom 24 sata dnevno uz organiziranu stalnu ili povremenu pomoći stručne ili druge osobe, u stanu ili izvan stana, osiguravaju osnovne životne

potrebe te socijalne, radne, kulturne, obrazovne, rekreacijske i druge potrebe. Organiziranim stanovanjem smatra se i stanovanje u zajednici stambenih jedinica koje se nalaze na istoj lokaciji. U jednoj stambenoj jedinici može stanovati najviše osam korisnika.

Smještaj u obiteljskom domu

Usluge smještaja u obiteljskom domu u pravilu se pružaju u obiteljskoj kući gdje živi predstavnik obiteljskog doma i članovi njegove obitelji. U domu obiteljskog tipa može se smjestiti do 10 korisnika (Obiteljski dom Medved, Obiteljski dom Bogar, Obiteljski dom predstavnika Ivana Dobutovića).

Smještaj u udomiteljskim obiteljima

Udomiteljska obitelj je obitelj koja ima dozvolu za obavljanje udomiteljstva, a čine ju udomitelj, njegov bračni ili izvanbračni drug i drugi srodnici s kojima udomitelj živi u zajedničkom kućanstvu. Udomitelj može biti i samac. U udomiteljsku obitelj se može smjestiti do tri djeteta, a iznimno i više ako je riječ o braći i sestrama.

Udomiteljstvo

Oko 18% udomitelja starije je od 60 godina, što ukazuje na potrebu za pronaalaženjem novih udomitelja iz mlađih dobnih skupina radi održavanja aktualnog broja udomitelja u narednih deset godina. Nužno je poduzimati ciljane aktivnosti u svrhu promicanja udomiteljstva, posebice kod mlađih građana kao i u onim dijelovima Hrvatske gdje je udomiteljstvo manje zastupljeno. Potrebno je osigurati sustavnu izobrazbu i pružanje stručne podrške udomiteljima. Na žalost, pokazalo se da CZSS često nema kvalitetnu ocjenu ni pravi uvid u aktualne uvjete udomiteljskih obitelji. U Hrvatskoj još uvijek ne postoje minimalni standardi koji reguliraju pružanje usluge udomiteljstva. Njihovo donošenje bilo je predviđeno Zakonom o udomiteljstvu NN 90/11 čl. 39., ali je izmjenama i dopunama NN 78/12, isti članak obrisan.

Za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju u Hrvatskoj ne postoji razvijen oblik specijaliziranog udomiteljstva. Sukladno postojećem pravnom okviru, praksa je da se djeci s poremećajima u ponašanju koja su u sukobu sa zakonom pristupa po osnovi Zakona o socijalnoj skrbi i Zakona o sudovima za mladež (osnove kod kojih se maloljetnicima izriču različite odgojne mjere, maloljetnički zatvor te sigurnosne mjere ne predviđajući pri tom specijalizirano udomiteljstvo kao alternativni oblik skrbi).

Broj udomitelja po statističkim podatcima iz 2013. godine iznosi 1415, no nisu poznati podatci o broju udomitelja za djecu s poremećajem u ponašanju.

3.1. Podrška djeci i mladima s problemima u ponašanju u okviru izvaninstitucijske skrbi čiji je osnivač OCD

Udruge u RH pružaju razne usluge podrške djeci i mladima s problemima u ponašanju. Usluge su usmjerene na prevenciju i kurativu te su veoma nejednako rasprostranjene na području naše zemlje. Ističemo usluge u organizaciji slobodnog vremena, podrška u učenju, usluge savjetovanja i psihosocijalne podrške, poludnevног boravka, organizirano stanovanje, podrška nakon izlaska iz ustanova. Neke od udruga koje provode spomenute usluge su: Most u Splitu, Tić u Rijeci, Udruga Alfa Albona u Puli, Korak po korak, Udruga Igra, Udruženje Djeca prva iz Zagreba, Carpe Diem iz Karlovca, Udruga Novi svijet iz Siska, Udruga Prevencija, Udruga Pozitiva iz Nove Gradiške, Udruga za nestalu i zlostavljanu djecu iz Osijeka, Udruga Oaza iz Belog Manastira. Na žalost, usluge pružanja podrške djeci i mladima s problemima u ponašanju nisu ravnomjerno razvijene u našoj zemlji niti slijede specifične potrebe korisnika. Posebice se to očituje u činjenici da, usluge organiziranog stanovanja za djecu i mlade s problemima u ponašanju, osim institucija čiji je osnivač RH, još uvijek pruža samo Udruga za rad s mladima Breza od 2002. godine.

Usmjerenost na potrebe korisnika/ individualizacija tretmana

Socijalne usluge koje organiziraju državne institucije, teže se prilagođavaju potrebama korisnika, svaka promjena odvija se veoma sporo i otežana je centraliziranošću sustava i nemogućnosti brzih organizacijskih promjena. Usluge su usmjerene više na poteškoće pružatelja usluga, dok su usluge drugih pružatelja više usmjerene na potrebe korisnika, lakše se prilagođavaju jer su sustavi manji, proces donošenja odluka je izravniji, a rad s korisnikom slobodniji i direktniji.

U posljednjih smo nekoliko godina svjedoci da je u ustanovama sve više korisnika s kombiniranim smetnjama i težim problemima u ponašanju i zato dolazi do velike potrebe za diferenciranim tretmanima unutar ustanova. Manje se organizacije mogu brže prilagoditi promjenama i potrebama korisnika, no teško mogu osigurati kvalitetno kontinuirano financiranje. Još uvijek s nadležnim ministarstvom ne postoji transparentna mogućnost ugovaranja cijene za pružatelje socijalne usluge čiji osnivač nije RH, a koja bi pokrila stvarne troškove usluge. U Ministarstvu socijalne politike i mladih (MSPM) još uvijek, na žalost, vlada mišljenje nekih savjetnika da udruge koje provode socijalne usluge, a ugovaraju financiranje istih, veliku većinu sredstava za troškove stručnog kadra trebaju iznáci iz projekata (bilo od tijela državne uprave ili iz EU fondova).

Takvo je mišljenje potpuno pogrešno, jer ne postoji način duploga financiranja, niti je moguće dobiti sredstva za troškove rada s korisnicima za koje udruge ostvare ugovor. Upravo to i jest razlog što se udruge ne odvažuju za pružanje zahtjevnijih usluga koje podrazumijevaju kontinuitet, stručnost i kvalitetu rada jer za iste ne mogu priskrbiti dosta sredstva putem ugovaranja.

4.

Izvaninstitucijska usluga organiziranog stanovanja uz sveobuhvatnu podršku čiji je pružatelj OCD

4.1. Socijalno-terapijska zajednica Breza

Socijalno-terapijska zajednica Breza nastala je kao program Udruge Breza da bi se prvenstveno pomoglo djeci i mladima koji iz bilo kojeg razloga ne mogu živjeti u vlastitoj obitelji, u udomiteljskoj obitelji ili u ustanovi socijalne skrbi. Naime, sukladno činjenici da nije postojao diferencirani tretman u ustanovama za djecu i mlade s problemima u ponašanju i različitim kombiniranim smetnjama, osmislili smo 2001. godine podršku primjerenu njihovim potrebama. Osnovali smo Stambenu zajednicu koja je postupno prerasla u Socijalno-terapijsku.

Usmjerili smo svoj stručni rad na korisnike koji su izdvojeni iz matičnih obitelji te imaju velike poteškoće u svakodnevnom ponašanju i funkcioniranju bilo da su smješteni u ustanovama ili udomiteljskim obiteljima. U početku smo radili s mješovitom skupinom mladića i djevojaka, a potom se s godinama specijalizirali za korisnice žrtve seksualnog zlostavljanja sklone suicidu i samoozljedivanjima.

Korisnice s kombiniranim smetnjama veoma su zahtjevne i često se izravno smještavaju u našu zajednicu iz klinika za dječju i adolescentnu psihijatriju, jer ih ni jedna ustanova u RH ne želi primiti. Radeći u maloj grupi od 6 do 8 korisnica, uspjeli smo razviti tehnikе i metode rada sukladno njihovim potrebama, kako bi postale funkcionalne te se mogle integrirati u širu zajednicu. Rad u manjoj skupini preduvjet je za ostvarivanja bliskog odnosa temeljenog na povjerenju i osjećaju sigurnosti bez kojeg nema promjene i kvalitetnog oporavka od proživljenih trauma.

Držimo da je ovakav pristup puno primjereniji, pokretljiviji te lakše i brže slijedi potrebe korisnika.

Preduvjeti za otvaranje Zajednice - usluga stanovanja uz sveobuhvatnu podršku

Odobrenje nadležnog ministarstva za provođenjem usluge

Da bi se mogla pružati usluga stanovanja uz sveobuhvatnu podršku potrebno je stvoriti preduvjete za ishođenjem odobrenja nadležnog ministarstva (MSPM). Prvenstveno udruga ili pružatelj usluge mora napisati program pružanja socijalne usluge koji sadrži objašnjenje kome je usluga namijenjena (opis korisnika, dob korisnika i planirani broj korisnika), socijalno-pedagoški koncept rada u kojem su jasne sve tehnikе i metode, aktivnosti i načini provedbe rada te su predstavljeni sami provoditelji usluge i njihovi suradnici. Veoma je korisno dobro proučiti *Standarde kvalitete socijalnih usluga* kako bi kvalitetno mogli osmislitи socijalnu uslugu. Nakon toga je potrebno osigurati finansijska sredstva sukladno objektivnoj procjeni izrade troškovnika za pružanje usluge. Finansijska sredstva mogu se pribaviti donacijama, projektima ili iz privatnih izvora.

Dio finansijskih sredstava potreban je za unajmljivanje stambenog prostora za provođenje usluge, a drugi dio sredstava potreban je za opremu i stručni kadar sukladno uputama iz *Pravilnika o minimalnim uvjetima za pružanje socijalnih usluga*. Važno je naglasiti da prije traženja odobrenja Ministarstva, stručni kadar mora imati valjane ugovore o radu.

Kada je Ministarstvo zaprimilo zahtjev, ono imenuje Povjerenstvo u najblžem CZSS-u koje, nakon rješenja o imenovanju, izlazi na teren i provjerava točnost i usklađenost s Pravilnikom svih vaših dokumenata i prostora te obavlja uvid u ugovore o radu i sastavlja zapisnik u kojem je vidljivo udovoljavate li propisanim uvjetima. Zapisnik se šalje u Ministarstvo koje, ako je sve u redu i u skladu s propisima, izdaje Odobrenje za pružanje usluge.

Taj cijeli proces može trajati nekoliko mjeseci, ovisno koliko ste uporni. Kada dobijete Odobrenje, od istog Ministarstva morate zatražiti i Rješenje za pružanje usluge.

Ugovaranje s nadležnim ministarstvom/u budućnosti s jedinicama lokalne samouprave

Temeljem Rješenja treba zatražiti ugovaranje za pružanje usluge za broj korisnika koji je izrečen u Rješenju. U zamolbi za sklapanjem ugovora uputno je predložiti cijenu usluge.

Ako ova usluga ne postoji u vašoj regiji, izgledno je da ćete moći potpisati ugovor sukladno cijeni koju je odredilo Ministarstvo.

Još uvijek cijena nije usklađena sa stvarnim troškovima i dugo godina se ne mijenja. Nadamo se da će u budućim vremenima cijena biti transparentna te da će pratiti uslugu.

Trenutno postoji veliki nesrazmjer cijene koju imaju ustanove i koja je ponuđena za sličnu uslugu pružateljima usluga čiji osnivač nije RH. Naime, bruto cijena po korisniku mjesečno iznosi i do 15.000,00 kn u domovima za djecu i mlade s PUP-om, a cijena koja je definirana prema organizacijama civilnoga društva (OCD), kao što je Udruga Breza, iznosi 5.300,00 kn.

Postoje naznake da bi se ugovaranje za pružanje usluga u budućnosti realiziralo u suradnji s jedinicama lokalne samouprave prema planu decentralizacije.

Izrada Brošure za korisnike usluga, web stranice i distribucija u CZSS

Kako bi usluga bila transparentno predstavljena korisnicima i potencijalnim tražiteljima, uputno je osmislti i izraditi brošuru i internetsku stranicu na kojoj bi se trebali nalaziti svi relevantni podatci o pružatelju i usluzi, provoditeljima te bitnim informacijama za korisnike. Brošuru ili izrađene prospekte dobro je poslati svim centrima za socijalnu skrb.

Proces smještavanja djece i mlađih u zajednici

Smještaj u Zajednicu moguće je realizirati putem centara za socijalnu skrb koji, ako imaju informaciju o pružateljima usluga, mogu poslati zahtjev za smještaj i socijalnu anamnezu u koju su uključena mišljenja stručnjaka o korisniku i kakva mu je pomoći potrebna. Anamnestički podatci uključuju informacije o zdravstvenom stanju korisnika, obrazovnom statusu kao i socijalno-pedagoško - psihološku anamnezu.

Ako je procjena odgojnog tima da se prihvati korisnik, započinje proces smještavanja. Uputno je, kada je to moguće organizirati, upoznavanje korisnika prije samog smještavanja gdje se osobno predstavlja korisniku rad Zajednice i gdje ga se upoznaje sa svim informacijama. Predlaže se probni vikend kada je moguće, o trošku pružatelja usluge (Breze), organizirati posjetu budućeg korisnika/ce bez obveze smještaja kako bi se umanjio stres kojem je korisnik/ca izložen. Važno je uključiti korisnika/ce u proces donošenja odluke, tj. dobrovoljnog prihvatanja smještaja. Kada korisnik/ca može bez obveze provesti vikend u Zajednici, ima više informacija za donošenje odluke, a tim odgajatelja ima više prostora za podršku i ohrabrvanje korisnika/ce. Ako postoji volja, želja i mogućnost, nastoji se u taj proces uključiti roditelj ili skrbnik korisnika/ce.

Sukladno dugogodišnjem iskustvu u radu s korisnicima/cama, socijalnom djelatniku se prvo predlaže mogućnost privremenog smještaja.

Privredni smještaj traje šest tjedana za vrijeme kojega traje proces međusobnoga upoznavanja i obostranog donošenja odluke o tome

hoće li se smještaj realizirati na duže vijeme. Ako se obostrano odluči da će se realizirati dugotrajni smještaj, potpisuje se ugovor s korisnikom/com. Na taj se način omogućava korisniku/ci biti uključenim u proces preuzimanja odgovornosti.

4.1.1. Osnovna obilježja Zajednice

Usluga

Zajednica pruža usluge smještaja, odgojne, edukativne, terapijske i savjetodavne podrške za djecu i mlade od 12. do 21. godine starosti kod kojih je izostala primjerena obiteljska podrška, a isti imaju raznih poteškoća u ponašanju, školovanju i kvalitetnom razvoju.

Kapacitet

Smještajni kapacitet Zajednice je 15 korisnika/ca na tri lokacije. Dvije lokacije nalaze se u seoskoj sredini koja je primjerena za socijalno-terapijski proces. Čine je dvije odvojene kuće sa zasebnim imanjem koje se sastoji od vrta i voćnjaka, a jedna se lokacija nalazi u gradu gdje je mladima na raspolaganju manja kuća. Povremeno se za potrebe osamostaljivanja unajmljuje i dodatni stan, kada je to u interesu korisnika/ca.

Razlozi smještaja:

- Smetnje u ponašanju i emocionalnom funkcioniranju
- Nefunkcioniranje u postojećem sustavu (ustanovi, udomiteljskoj obitelji)
- Narušeni odnosi u obitelji, nasilje, zlostavljanje
- Poteškoće s ovisnošću
- Promiskuitet
- Izbjegavanje škole
- Samoozljedivanje
- Nasilno ponašanje
- Nedostatak životnih ciljeva (smisla)

Odgogni je rad u Zajednici baziran na **doživljajnoj pedagogiji**.

Osnovna načela doživljajne pedagogije:

- Cjelovitost
- Usmjerenost na aktivnost
- Usmjerenost na skupinu
- Zajedničko donošenje odluka i oblikovanje aktivnosti
- Nove mogućnosti za uspostavu međuljudskih odnosa
- Usmjerenost na potrebe korisnika
- Okrenutost prirodi
- Izlaz iz svakodnevice

Ciljevi doživljajne pedagogije na socijalnom području

- razvijanje osjećaja pripadnosti grupi
- solidarnost, spremnost na pomaganje drugima
- sudjelovanje
- osvještavanje potrebe za pravilima, razvijanje pravila i njihovo poštivanje
- otkrivanje konfliktata i razvoj kompromisa
- razumijevanje i tolerancija prema različitostima
- preuzimanje zadataka i odgovornosti za grupu
- razvijanje senzibiliteta za osjećaje i probleme drugih

Ciljevi doživljajne pedagogije na motoričkom području

(tjelesne vještine):

- prenošenje iskustva znanja
- razvoj grube i fine motorike različitim sportskim aktivnostima i ručnim djelatnostima
- učenje tehnika različitih sportova (prije svega 'prirodnih' kao što su jedrenje kajakaštvo, skijanje, penjanje)
- stjecanje iskustva vlastitog tijela, njegovih mogućnosti i granica
- razvijanje sposobnosti za smisleno provođenje slobodnog vremena
- motivacija za sportske i ručne aktivnosti koja ostaje i nakon doživljajnog pedagoškog procesa

Ciljevi doživljajne pedagogije na kognitivnom području:

- znanja o kućanstvu (planiranje, prehrana, kupovina, računanje, priprema za opskrbu)
- tehnička znanja poput rukovanja alatima, upravljanje strojevima i vozilima
- informatička znanja i vještine
- prometna i nautička znanja, orijentiranje pomoću zemljovida i kompasa
- biološki, geografski, geološki, povijesni sadržaji i sl.

Metode rada doživljajne pedagogije:

- Iskustva u prirodi (bližoj i daljoj okolini, vrtu, voćnjaku, šumi, oranici uz jezero ili rijeku, kompostiranje, uzgoj povrća, očuvanje okoliša...)
- «Prirodni» sportovi (planinarenje, hodanje, vožnja biciklom...)
- Socijalno-interakcijske igre
- Umjetničke radionice (izrada uporabnih predmeta od prirodnih materijala, crtanje i pisanje na teme doživljene prirode / aktivnosti / vlastitog unutrašnjeg svijeta...)
- Dramske radionice
- Sviranje instrumenata
- Tehnike opuštanja (prije ili poslije neke zahtjevne aktivnosti)...

4.1.2. Uloga i odgovornosti odgajatelja

1. Odgajatelj je dio zajednice kao što je u obitelji otac ili majka, što znači da je najodgovornija osoba u Zajednici koja brine o korisnicima/cama i cijelom imanju.
2. Organizira nedjeljom raspored tijednih zaduženja korisnika/ca, zajedno s korisnicima dogovara i piše jelovnik vodeći računa o zalihamama hrane (20-og u mjesecu), organizira nabavu hrane i kućnih potrepština.
3. Vikendom organizira grupne sastanke, sudjeluje i pomaže u kreiranju slobodnog vremena korisnika/ca, dogovara i kontrolira raspored telefoniranja i korištenje internetom, brine o njihovom zdravlju, higijeni, odjeći, obući te ih potiče na samostalnost.
4. Predlaže odgovornog/nu za kuću koji ima posebne obveze i odgovornosti (obično je to najstariji korisnik/ca odnosno najzrelija i najodgovornija osoba). Grupa može smijeniti odgovornog ako je povrijedio pravila Zajednice (na grupnom sastanku).

5. Odobrava izlaske u grad i posjete u skladu s ponašanjem, a u dogovorom sa socijalnim radnikom/com i korisnikom/com dogovara eventualne odlaske obiteljima, skrbnicima te kontrolira dolazak.
6. U slučaju bijega, korisnika/cu prijavljuje nadležnoj PU u pismenoj formi, obavještava skrbnike, nadležni CZSS i voditelja Zajednice.
7. Odgajatelj ne napušta Zajednicu bez dogovora s korisnicima/cama, osim ako netko ne treba hitnu zdravstvenu intervenciju.
8. Pridržava se pravila Zajednice, sudjeluje u svim poslovima zajedno s korisnicima/cama (kuhanje, čišćenje, obrada vrta, briga o životinjama, sitni popravci, ličenje, učenje i sl.), vodi dnevnik grupe i individualno prati korisnika/ce.
9. Odgajatelj je obvezan proći tromjesečni program uvođenja u rad kojime se upoznaje sa svim radnim zadaćama.
10. Dužan je stručno se usavršavati na području odgoja, grupnog rada, slobodnog vremena, kreativnih vještina te stranim jezika od kojih mora aktivno govoriti barem jedan strani jezik.
11. Nagrađuje korisnike/ce u dogovoru s ostalim odgajateljima i primjenjuje posljedice uslijed povrede pravila Zajednice.
12. Korisnike oslovjava imenom i dozvoljava prisniji „Ti“ odnos s korisnikom.
13. Sam održava svoj prostor (odgajateljske sobe).
14. Obvezan je prisustvovati svim sastancima tima.
15. “Odgajatelj ne nastoji biti savršen, već samo dobar jer savršeni gore brzo, a dobri trebaju kao roditelji trajati dugo.”

Neke karakteristike odgajatelja:

- Praktične vještine: kuhanje, uzgoj voća, povrća i cvijeća, briga o domaćim životinjama, održavanje imanja, krečenje, popravci, informatička pismenost, upravljanje vozilom, korištenje i rukovanje alatima te jednostavnijim strojevima
- Odgovornost, dobra organizacija, snalažljivost u nepoznatim situacijama
- Aktivnost, radoznalost, upornost
- Spremnost za kontinuirano učenje
- Strpljivost, pronalazi se u ulozi roditelja, poštuje red i strukturu
- Ne odustaje olako i stalo mu je

Područja odgojnog rada odgajatelja:

U svom svakodnevnom radu odgojitelj brine o slijedećim područjima: zdravlju, radnoj terapiji, samozbrinjavanju korisnika, odnosima korisnika prema sebi i drugima, odnosu s roditeljima, slobodnom vremenu, rasplaganju s novcem i zapošljavanju.

Metode rada odgajatelja:

- Metode grupnog rada
- Tematske i iskustvene diskusije
- Edukativni sadržaji
- Teme iz svakodnevnog života

GRUPNE AKTIVNOSTI

- Radno-okupacijske aktivnosti
- Društvene igre i igra
- Zabavni, kreativni sadržaji

INTERAKCIJSKE IGRE usmjerene su na:

- omogućavanje individualnosti i osobnosti
- spoznaju o sebi
- spoznavanje drugih
- spoznaju osobnih potreba
- senzibiliziranje i prepoznavanje, diferenciranje i prihvaćanje doživljenih emocija
- aktivno učenje
- suradnju, komunikaciju

IGRANJE ULOGA

Igranje najrazličitijih uloga iz svakodnevnog života, školskih situacija i slično

SIMULACIJA

Implicitiranje i repliciranje fenomena iz stvarnosti

METODE INDIVIDUALNOG RADA

- Razgovor (ciljani / situacijski)
- Testiranje
- Intervju
- Pomoći pri svakodnevnim vještinama

EVALUACIJA

Provodi se kroz:

- mjesecna i polugodišnja izvješća
- timske sinteze
- skale procjene, upitnike

Način rada

Odgajatelji u Socijalno-terapijskoj zajednici rade u preraspoređenom radnom vremenu na način da dva dana borave u Zajednici, a četiri dana su slobodni. Ovakav način rada omogućuje kvalitetnije praćenja korisnika i uspostavljanje odnosa s korisnikom/com koji nije površan i daje priliku za bolje upoznavanje te kvalitetnije intervencije. Korisnik/ca osjeća veću sigurnost i privrženost što utječe na uspostavljanje povjerenja i bliskih odnosa bez kojih odgojni rad nije moguć.

Posebna se pozornost pridaje važnosti prijenosa informacije između odgajatelja koji nastavljaju smjenu. U našoj zajednici na tri lokacije uposleno je 7 odgajatelja (strukte: psiholozi, socijalni radnik, odgajatelj, pedagog), voditelj stručnog i odgojnog rada, voditelj radne okupacije, voditelj individualne nastave, pravnik, psihoterapeut i voditelj programa osamostaljivanja.

4.1.3. Način uvođenja korisnika Zajednice

Boravak u Zajednici je dobrovoljan i od iznimne je važnosti da se dijete ili mlada osoba dobro upozna s načinom života i uvjetima boravka. Kako je ranije spomenuto, korisnik/ca je prije dolaska u Zajednicu upoznat/a o načinu privremenog smještaja u vremenu do šest tjedana kako bi imali vremena prilagoditi se i odlučiti žele li ostati. Dobrovoljnost i odluka korisnika da želi ostati, preduvjeti su za dugotrajniji smještaj.

Korisnik/ca dolazi obično u pratnji socijalne radnice gdje se zajedno upoznaju s članovima Zajednice i odgajateljima na način da se svatko osobno predstavi. Svi su članovi Zajednice, prije dolaska novog korisnika/ce upoznati s osnovnim informacijama o budućem korisniku. Sudjeluju u pripremi sobe i organizaciji dobrodošlice te se određuje osoba koja je odgovorna za novog člana Zajednice i koja će mu/joj pomoći u procesu prilagodbe.

Korisnika/ca se informira o životu u zajednici, osnovnim pravilima, aktivnostima, kontaktima i načinu provođenja slobodnog vremena. Naglašava se mogućnost promišljanja i samostalnog odlučivanja o školovanju koji nije isključivo vezan uz redoviti obrazovni sustav. Korisnika/cu se upoznaje s modelom nagrađivanja i posljedica kao načinom redovite procjene postignuća.

Suglasnost - korisnik/ca odlučuje

Mlada osoba uključuje se u proces prilagodbe u trajanju najduže šest tjedana do kada odlučuje želi li ostati u tretmanu. Korisnika/cu se upućuje na Opća pravila Zajednice koja se tiču načina života, odgovornosti koje se trebaju usvajiti i poticati te na prava i mogućnosti koje Zajednica njeguje. Korisnik/ca koji je upoznat s općim pravilima, procjenjuje vlastite poteškoće koje može imati u odnosu na pravila, definira ih u pismenom

obliku i konačno potpisuje *Suglasnost* o prihvaćanju pravila Zajednice. Odgovorna osoba - vršnjak/vršnjakinja daje korisniku/ci *Priručnik* te ga postupno upoznaje sa svim važnim informacijama.

Korisnik/ca se nastoјi svakodnevno uključiti u proces odlučivanja i sudjelovanja u svim aktivnostima, posebno o svemu što izravno utječe na njega. Daje svoje mišljenje u svezi prihvaćanja novih korisnika, sudjeluje u planiranju jelovnika, zaduženja, izleta, radnih aktivnosti, slobodnih aktivnosti te u sastancima Zajednice. Korisnika/cu se uključuje u sastanke odgajatelja kao i u odlučivanje o izboru odgajatelja kada ima mogućnost izravno postavljati pitanja kandidatima.

4.1.4. Organizacija života

Život u Zajednici temelji se na planiranju i jasnoj podjeli zadataka. *Dnevni raspored* istaknut je na vidljivom mjestu u Zajednici, a nastoje ga se pridržavati svi članovi Zajednice. *Raspored* je promjenjiv, s obzirom na radne dane u tjednu, vikend te zimsko i ljetno doba godine.

Svake nedjelje, odgajatelj zajedno s korisnicima/cama organizira raspored tjednih zaduženja i zajedno izrađuju *Tjedni jelovnik* koji je kao i *Dnevni raspored* istaknut na vidljivom mjestu u Zajednici.

Na koji način treba obavljati zaduženja, korisnici/ce dobivaju upute u pismenom obliku u sklopu priručnika, a u dnevnom svakodnevnom životu osobe koje su odgovorne za vanjske radove i kuću, dodatno ih uče, potiču i kontroliraju. Zaduženja daju priliku svakom korisniku/ci učiti i razvijati konkretne vještine koje će mu/joj koristiti u životu (priprema obroka, održavanje higijene stambenog prostora, briga o kućnim ljubimcima, razvrštanje otpada, uzgoj i prerada voća i povrća), ali i priliku za jačanje samopouzdanja i samostalnosti.

Nastoje se njegovati sestrinsko-bratski odnosi koji potiču zajedništvo i međusobno uvažavanje. Velika se pozornost pridaje iskrenosti i poštenju te poticanju motivacije za osobni razvoj i promjene u ponašanju. Važno je

osvijestiti pozitivne resurse i planirati ciljeve te načine njihova postignuća. Svaki tjedan održavaju se grupni sastanci koji imaju za cilj pratiti grupne i osobne procese te njihovo međusobno djelovanje koje se osvještava i usmjerava jačajući komunikacijske vještine, a u svrhu prevladavanja osobnih kriza, poteškoća i nesuglasica.

Poticanje rada na sebi uključuje:

- razvoj odgovornosti i posljedica za vlastito ponašanje
- usklađivanje želja i realnih mogućnosti
- izgrađivanje realne slike o sebi
- prihvaćanje vlastitog identiteta
- razvoj samopoštovanja, samoaktivnosti, samostalnosti, sigurnosti
- učenje tolerancije
- pozitivnu afirmaciju
- suočavanje s neuspjehom
- postavljanje jasnih, konkretnih i ostvarivih kratkoročnih ciljeva
- definiranje dugoročnih ciljeva

Njegovanje odnosa s drugima uključuje:

- prihvaćanje i poštivanje autoriteta
- učenje rješavanja sukoba
- razvijanje zajedništva, tolerancije, suradničkih odnosa
- komunikaciju
- prihvaćanje drugih / različitosti
- usmjeravanje na nužnost življenja i suradnje s drugima
- prihvatljiv način zadovoljavanja osobnih potreba
- razvijanje suradnje
- razvijanje pravilnog odnosa prema materijalnim dobrima
- čuvanje osobne i tuđe imovine
- razvoj pravilnog stava prema negativnim pojavama
- realno sagledavanje i planiranje budućnosti
- upućivanje na pozitivne uzore
- razvoj kritičkoga mišljenja

Vrijednosti

Kroz sve što rade i kroz način na koji njeguju odnose, mladi članovi Zajednice uče temeljne životne vrijednosti: iskrenost, poštenje, ljubav, jednakost, pravednost, samopoštovanje, uvažavanje. Vježbaju marljivost i odgovornost u radu uzajamno se potičući i pomažući. Uče prihvataći međusobnu različitost nastojeći razumjeti potrebe jedni drugih bez omalovažavanja i kritiziranja. Neprimjereno ponašanje uvijek rezultira posljedicom koja se objašnjava kao proces učenja. Svaki rad na sebi (osobni proces razvoja) pohvaljuje se i dodatno vrednuje (nagrađuje). Svaka mlada osoba mora znati da je posebna i jedinstvena, ali da sve što čini treba biti iz srca. Korisnicima se pruža podrška u njegovovanju duhovnosti prema vlastitim afinitetima i u skladu s vjerskom pozadinom iz koje osoba dolazi.

Školovanje i neformalna edukacija

Glavna misija obrazovnoga sustava trebala bi biti pomaganje mladim ljudima da ne prekinu školovanje. Na žalost, škole sve više gube odgojnu ulogu i ne pružaju dovoljnu potporu onima koji od nje odustaju.

Tako mladi s problemima u ponašanju jedva završavaju osnovnoškolsko obrazovanje i to s vrlo niskim postignućima, najčešće s dovoljnim i dobrim uspjehom s kojima je jako teško upisati željeno zanimanje.

Osnovna škola

Važno je djeci i mladima kod kojih je evidentno neprihvatljivo ponašanje pružiti primjerenu podršku u kriznim životnim trenutcima.

Korisnik/ca ulaskom u Socijalno-terapijsku zajednicu dolazi u novo

okruženje koje je bitno drugačije od prijašnjeg, posebice ako dolazi iz posve drugog dijela Hrvatske. Već sama promjena okoline dovoljno je stresna, i zato je važno da ga se ne šalje odmah u redoviti obrazovni sustav koji će uzrokovati dodatni stres. Naši korisnici/ce uglavnom nemaju završenu osnovnu školu i pedagoški su zapušteni. U pravilu su stariji od svojih vršnjaka prema razredu koji bi trebali pohađati. Radi prevencije dodatne traume, ali i neprihvatljivog ponašanja, korisnika/cu ne šaljemo odmah u školu. Integracija u redoviti obrazovni sustav treba uslijediti onda kada je korisnik/ca spreman (otprilike nakon šest mjeseci). S osnovnom školom i u suradnji s nastavnim vijećem planira se postupni proces uključivanja u redovnu nastavu.

Korisnika/cu upisujemo u redoviti obrazovni sustav, ali provodimo *Individualnu nastavu* u okviru Zajednice. Korisnik/ca u školu ide na konzultacije, mentorstvo i polaganje ispita, a u Zajednici na dnevnoj bazi ima podršku u savladavanju nastavnih sadržaja. Tek kada je korisnik/ca osvijestio/la svoje poteškoće na kojima želi raditi i posve se integrirao/la u Zajednicu, svjesno odabire povratak u redovni obrazovni sustav koji donosi nove kontakte i socijalizaciju. Integracija u redovnu nastavu odvija se polako. Isprrva korisnik/ca dolazi na odgojne predmete kao što su tjelesni, glazbeni ili likovni, a tek kada se uspješno integrirao/la, uključuje se u potpunosti. Individualna nastava posebno se preporuča kod korisnika koji su doživjeli brojne traume, često prekidali školovanje, mijenjali škole ili su bili žrtve *bulinga*. Isto tako, takva se nastava primjenjuje u korisnika/ca kod kojih je prisutan neuspjeh na obrazovnom planu, nedostatak motivacije i želje za nastavkom obrazovanja.

Srednja škola

Izbor zanimanja u skladu s vlastitim željama, potencijalima, ali i ograničenjima korisnika/ce, treba pažljivo odabrati, i u tom smislu, podrška korisniku/ci od iznimne je važnosti. Strukovne škole koje popunjavaju kvotu zanimanja s kojima se nitko ne zapošljava, ali ih još uvijek nude (npr. pomoćni kuhar i slastičar, pomoćni bravarski pomoćni

cvjećar...), rado primaju svakog učenika. Na primjer, nudi se i zanimanje za fotografa, ali škole za praktičnu nastavu koriste zastarjelu tehnologiju koja se na tržištu rada više ne koristi. Poslodavci, pak, traže isključivo da im mlađi ljudi znaju raditi konkretnе poslove i nemaju resurse za njihovo dodatno obučavanje nakon zapošljavanja. Mladim ljudima koji završe gore spomenuta zanimanja, šanse za zapošljavanje i zadržavanje posla gotovo su nikakve.

Zato je važno posebnu podršku davati korisnicima/cama kod odabira škole, ali jednako i kod procesa praktične nastave (bitno je što će naučiti i tko im je mentor).

Naša je misija pronaći najbolje mogućnosti za korisnika/cu što najčešće uključuje školovanje korisnika/ca u nekom od privatnih učilišta. Obrazovanje i osposobljavanje u učilištima pokazalo se primjerenijim za naše korisnike/ce posebice ako se pronađe dobar poslodavac za provođenje praktične nastave. Važno je da je poslodavac spreman za individualniji pristup i poučavanje korisnika/ce dajući im prvo lakše, a onda sve zahtjevnije zadatke. Potrebno je uložiti dodatne napore da korisnik/ ca usvoji vještine i potrebna znanja budućeg zanimanja. Poteškoća je što se takva vrsta školovanja mora dodatno financirati, a odgovornost je tima odgajatelja i voditelja pronaći donatore, dobre ljudi koji su spremni investirati u školovanje korisnika/ca kada vide promjene u ponašanju.

Neformalna edukacija

Neformalna edukacija jednako je važna kao i formalna jer širi znanja, otvara nove mogućnosti i daje neprocjenjivo iskustvo.

Odlazak na izlete, ljetovanja i zimovanja, konferencije i razne edukacije koje se nude mlađim ljudima, treba koristiti u obrazovne svrhe.

Platiti pun pansion u hotelu čini se kao najjednostavnija opcija za korisnike/ ce i odgajatelje. Međutim, dati im iskustvo da sami doprinose sadržaju, da planiraju dan, da pripremaju obroke, da razmišljaju o troškovima, namirnicama i slično, dio je procesa učenja.

Obični izlet u prirodu može biti kombinacija sata biologije, geografije i latinskog, a ukoliko korisnici ponesu djembe bubenjeve, akustika zvuka kreira zanimljiviji sat glazbenog koji se razlikuje od ijednoga učioničkog sata.

Kako je naša udruga osmisnila i redovito organizira Festival za djecu i mlade Zemlja bez granica, svake godine naši korisnici imaju mogućnost sudjelovanja na raznim umjetničkim radionicama kada usvajaju nove vještine i znanja te se integriraju u lokalnoj zajednici.

Radno-okupacijska terapija

Radno-okupacijska terapija planirani je strukturirani oblik rada u kojem se izmjenjuju različite radne aktivnosti u tijeku dana, a provode ju voditelj radne okupacije i odgajatelj.

Primjena radne okupacije ima za ciljeve:

- promjenu ponašanja
- usvajanje vrijednosti
- jačanje samopouzdanja
- uspostavljanje pozitivne slike o sebi
- razvijanje odnosa s drugima na kvalitetniji način
- vježbanje odgovornosti

Široka je lepeza mogućnosti radno–okupacijskih aktivnosti.

Naša zajednica usavršila je ručnu izradu svjeća u raznim oblicima i bojama, kao i izradu staklenih lampiona oslikavanjem odbačenih teglica. Ženske korisnice rado izrađuju nakit i ukrase od filca i drveta, dizajniraju odjeću od filca i odbačenih materijala, a muški korisnici izrađuju jednostavne predmete od drveta i sudjeluju u izradi mozaika. Ove aktivnosti primjereno su u zimsko doba za zatvoreni prostor.

U proljeće, ljeto i jesen, u svojstvu terapijskog rada, važno je obrađivati

i njegovati vrt i voćnjak te travnjake i cvjetnjake. Biljku posaditi, gledati kako raste, redovito zalijevati i čuvati od korova, a onda doživjeti konačni plod svoga rada, neprocjenjiva je vrijednost za mlade ljude s problemima u ponašanju. Korisnici/ce imaju priliku hraniti se vlastito uzgojenim plodovima, ali i učiti ih preraditi u pekmez, ajvar ili sok. Na taj način vlastiti proizvod mogu pokloniti ili čak prodati na nekom od prigodnih sajmova.

Na ovaj način u dugotrajnijem procesu primjene, radna okupacija postaje terapija koja omogućuje korisniku/ci bolji uvid u svoje mogućnosti, slabosti i poteškoće, ali i svjesni rad na promjeni ponašanja.

U primjeni radno-okupacijskih aktivnosti u sklopu terapijskog rada treba posebno brinuti o nekoliko područja:

- aktivnost je primjerena korisniku, odnosno je li on/ona izabrala aktivnost kao takvu
- korisnik/ca uvijek ima podršku okoline koja vjeruje da on/ona ima potencijal za razvoj i promjenu
- korisnik može učiti samo 1-2 vještine istovremeno te treba podršku kako bi ih u potpunosti usvojio/usvojila
- Posebna pozornost pridaje se njegovanju brižnog odnosa prema životnjama i kućnim ljubimcima. Brinući se o njima, uče se svakodnevno odgovorno ponašati, skrbiti, redovito njegovati. Često je odnos prema životnjama prvi pokazatelj promjena. Mladi imaju mogućnost iskazati svoje emocije na izravan način na koji dobiju izravnu reakciju, što zrcali njihovo ponašanje koje svakodnevno posvještavamo. Naša zajednica udomljava pse, mačke, koze i kokoši

Savjetovanje i psihoterapijska podrška

Fokus savjetovanja je pomoći korisniku/ci da dostigne maksimalno moguće ispunjenje i življenje svojih potencijala te da postane u potpunosti funkcionalna osoba.

Psihoterapija je više usmjerena na analizu osobnih problema, nego na brzo rješavanje aktualne životne situacije.

Cilj je savjetovanja i psihoterapijske podrške uspješnije suočavanje s individualnim stresnim situacijama, prevladavanje osobne problematike, funkcionalnije uklapanje u društveni kontekst, prorada stresnih i traumatski životnih situacija. U savjetodavnem procesu koriste se tehnike racionalno-emotivne bihevioralne terapije, višemodalne terapije, kognitivno-bihevioralne terapije, egzistencijalne terapije, art terapije, projektivne tehnike, geštalt metode, neurolingvističko programiranje, klijentu usmjerena terapija i narativna terapija.

Individualna psihoterapijska podrška nužna je nadopuna radno-okupacijskoj terapiji budući da se s njom prožima u planiranju ciljeva i individualne provedbe programa svakog korisnika. To znači da će terapeut ciljano usmjeriti korisnika/cu na provedbu zadataka radno-okupacijskih aktivnosti, ali i pratiti ga u područjima intervencije kroz dogovorene *homework* zadatke. Psihoterapijska podrška je proces koji traje koliko je korisniku/ci potrebno, kako bi imao/la mogućnost integracije

svojih traumatskih iskustava i kako bi riješio/la svoje poteškoće. Obično traje nekoliko mjeseci, a iznimno, i duže. Individualni susreti odvijaju se redovito, jedanput tjedno, a iznimno, kada je riječ o intenzivnom terapijskom procesu, može biti i tri puta tjedno.

Terapeut je dio stručnog tima koji nije izravno uključen u odgoj, odnosno svakodnevni direktni rad s korisnicima. Svojim savjetima daje upute odgojnog timu kako bi se što kvalitetnije odvijao odgojni proces.

Grupni terapijski rad dogovara se i planira jednom mjesечно kada su uključeni svi korisnici. Izvaredni grupni terapijski rad provodi se kada su narušeni odnosi u grupi ili u kriznim situacijama.

Korisnici/ce zajedno s odgajateljima redovito vikendom imaju grupne sastanke koji su svojevrsni oblik samopomoći. Na grupnim sastancima korisnici/ce sami iniciraju razgovor o određenim temama na kojima dijele svoja postignuća i poteškoće te planiraju osobne ciljeve uz vođenje odgajatelja.

Grupni susreti svih odgajatelja i korisnika/ca organiziraju se svaka dva mjeseca, a po potrebi i češće, kako bi korisnici/ce imali priliku iznijeti svoja zapažanja i potrebe te davati prijedloge vezane uz poboljšanje kvalitete rada.

Odgajatelji imaju sustavnu stručnu podršku u vidu mentorstva te se nastoje dodatno osnažiti novim znanjima, tehnikama i metodama za unapređivanje odgojnog rada.

Savjetovanje i psihosocijalnu podršku pružamo nadalje i bivšim korisnicima/ma tretmana na njihov zahtjev i prema potrebi.

Briga o zdravlju

Korisnici/ce s problemima u ponašanju nemaju naviku redovitog odlaska liječniku. Zdravlje je prilično zapušteno, a posebno se to odražava na zdravlje vida, zubi i ortopedsko zdravlje.

Naša je praksa voditi korisnike/ce na redovite pregledе kod liječnika specijalista (ginekolog, ortodont) te posebno poticati higijenu zubi i nošenje naočala. Trudimo se pronaći donatore koji će financirati izradu aparatića za zube. Starije korisnike/ce učimo kako ishoditi dopunsko osiguranje (participaciju), regulirati osnovno zdravstveno osiguranje te, ako su izgubili zdravstvenu iskaznicu, kako ishoditi novu, ili kako mogu promijeniti liječnika.

Upravljanje novcem - nadzor nad trošenjem novca

Korisnike/ce treba učiti o ulozi i vrijednosti novca. Dovoljno je krenuti razgovorom o trošenju džeparca i usmjeravati korisno i plansko trošenje mjesecnog iznosa. U današnje je vrijeme iznimno važno naglašavati izbjegavanje posudbe novca i zaduživanje. Kako korisnici/ce imaju priliku ostvariti i nagradni džeparac te prodajom svojih proizvoda ostvariti dodatni džeparac, imaju i mogućnost štednje.

Stariji korisnici ponekad imaju potrebu povremeno koristiti džeparac za kupovinu poklona roditeljima, rodbini ili prijateljima te se motiviraju za vježbu racionalizacije trošenja novca.

Kada je korisnik/ca dovoljno zreo i spreman za stanovanje uz povremenu podršku u izdvojenoj stambenoj jedinici u gradu, ima i priliku raspolagati većim iznosom novca potrebnim za tjedne kupnje hrane i ostalih potrepština koje isprva obavlja uz podršku odgojitelja, a potom samostalno.

Kupnja/nabavka

Korisnike je važno redovito uključivati u mjesecne nabavke hrane i kućnih potrepština. Korisnici izrađuju svoju šoping listu sukladno planiranom jelovniku i potrebnim zalihama sredstava za higijenu i čišćenje, a onda zajedno s odgajateljem odlaze u nabavku namirnica proučavajući kvalitetu i cijenu proizvoda te brinući o pravilnom razmjeru. Uče se kalkulirati i određivati prioritete potrošnje.

Obuća i odjeća kupuje se sukladno pojedinačnim potrebama. Na zajedničkim sastancima dogovaraju se potrebe te se tijekom cijele godine realizira nabavka. Izbjegavaju se grupne velike nabavke jer je važno svakom korisniku pojedinačno omogućiti učenje i dati vrijeme. Ujedno, nastoje se izbjegići situacije u kojima korisnike izlažemo stigmatizaciji okoline.

Ukoliko roditelj ili netko od rodbine želi poslati novac korisniku/ci, obavezno savjetujemo da željenu svotu daruju korisniku osobno pri susretu, kako bi osobno mogao raspolagati novcem.

Slobodno vrijeme

Posebnu pozornost posvećujemo učenju organizacije slobodnoga vremena. Na početku je iznimno teško usvojiti nove navike jer naši korisnici/ce uglavnom su stihjski provodili slobodno vrijeme uz televiziju, društvene mreže (facebook, twitter, what's up, instagram), izležavajući se, u skitnji, po kafićima, kladiionicama, konzumirajući alkohol ili droge. Često navode da su se većinu vremena dosadivali. Upravo je dosada generator rizičnih ponašanja, posebice kod djece i mladih koji imaju narušene obiteljske odnose, poteškoće u školi i nemaju primjerenu podršku. Zbog toga je važno planirati slobodno vrijeme.

Tijekom odgojnog procesa nastoje se otkriti interesi, potencijali, skriveni resursi koji se pokušavaju kanalizirati kroz razne aktivnosti kako bi se korisnik/ka motivirao i pronašao/la u nekoj aktivnosti. Važno je otkriti u čemu je

korisnik/ca dobar/a, kojim talentima raspolaže te ga/ju kontinuirano poticati dok ne pronađe aktivnost koja ga/ju čini sretnim/sretnom i ispunjenim/ispunjenom. S obzirom da potičemo razne aktivnosti poput planinarenja, vožnje bicikloma, hodanja, slikanja, sviranja instrumenata plivanja, učenja zanata, štulanja, žongliranja, plesa, filcanja, šivanja, jahanja, kiparstva, glume, izrade mozaika, uspijevamo za svakog korisnika/cu pronaći aktivnost koja ga/ju ispunjava.

Mladi vole avanture, istraživanja i kreacije. Kada ih potaknemo na kreativno promišljanje i konkretan doprinos nekoj aktivnosti, rado se uključuju i na taj način razvijaju svoju kreativnost i maštovitost. Bitno je sljediti njihove interese i voditi proces. Oni to ne mogu bez pomoći.

Tako, primjerice, kulturna večer može biti osmišljavanje radionice, igrokaza ili predavanja koje će obrađivati neku od važnih tema njihovog života.

Zabavna večer može biti zajedničko gledanje filma s posebnom porukom, ples i pjevanje ili jednostavno pričanje šaljivih priča. Bitno je samo da svi sudjeluju i da se proces planira u dogовору s odgajateljem.

Tematske radionice poput zajedničkog bubnjanja, učenja kazališnih tehnika, modeliranja u kojem jednako uživaju i muški i ženski korisnici, prilika su za istraživanje vlastitih afiniteta pojedinaca, ali i povezivanja na grupnoj razini.

Kontakti s obitelji i rad s obiteljima i skrbnicima

Korisnik/ca dolazi u tretman nakon što je izostala primjerena obiteljska skrb. Naši korisnici/ce su često žrtve raznih oblika zanemarivanja i zlostavljanja. Zbog toga ne slijedimo učestalu praksu koja se veoma često primjenjuje u domovima, a to je da se korisnici šalju kući na kraće ili duže vrijeme za blagdane ili tijekom ljetnih praznika. Na žalost, dok je dijete smješteno u alternativnoj skrbi, gotovo nitko ne pruža kvalitetnu podršku obitelji. Ne mijenjaju se odnosi, već postaju još kompleksniji. Zbog toga je veoma rizično korisnike/ce slati kući iz koje se vraćaju u potpunoj regresiji i dodatno traumatizirani. Kontakte s obitelji, rođinom i prijateljima treba nadzirati u interesu korisnika/ca. Naša je praksa raditi procjenu kućne okoline u suradnji s nadležnim centrom za svakog korisnika/cu, i tek tada individualno odrediti odlazak u kućni posjet.

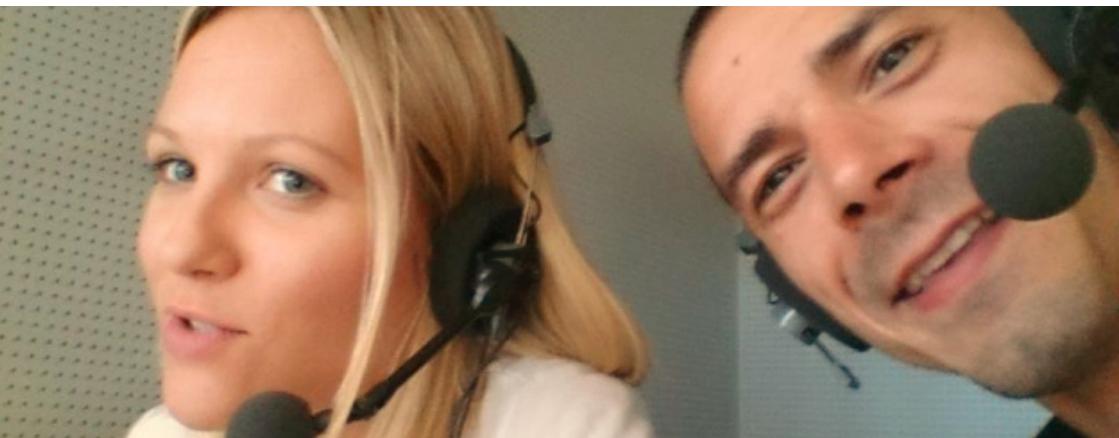
Ako je u obitelji prisutno rizično ponašanje, tada se posjet realizira uz pratnju i traje oko dva sata. Obično su prvi posjeti obitelji u trajanju od nekoliko sati, pa onda dan ili dva, a tek onda tjedan dana i najviše dva tjedna.

Kontakte s obitelji u početku prakticiramo na način da pišu pisma, jer ih učimo izražavati se i pravilno kanalizirati svoje emocije. Kada svoje misli i emocije stave u pismo, daju si vrijeme promisliti i planirati što žele reći. Tek kada je prošlo određeno vrijeme i korisnik/ca ušao u terapijski proces, potičemo telefonske ili Skype kontakte koji uvijek imaju neki cilj i ograničeno vrijeme jer, prečesto su razgovori isprazni ili se veoma brzo pretvore u svađe.

Nastojimo roditelja poticati da dođe u posjetu ili pokušavamo uspostaviti odnos s roditeljem kako bi ga, ako je moguće, uključili u odgoj. Ako je obitelj u blizini, nastojimo pružiti podršku savjetodavnog i psihosocijalnog rada, a ako je udaljena, pokušavamo djelovati putem nadležnoga centra, koliko je to moguće.

Međutim, ukoliko se ne radi paralelno i s obitelji korisnika/ce, tada će opet dugoročni učinci tretmana biti ugroženi ako se korisnik/ca vrati u obitelj. Zato je iznimno važno što ranije uspostaviti kontakt s obitelji kako

bi se osnaživali u učenju drugačijih odnosa i komunikacije. Roditeljima koji pristanu na suradnju pružamo kontinuiranu psihosocijalnu podršku, a ponekad i kada korisniku/ci prestane smještaj.

Priprema za zapošljavanje

Tijekom boravka u Zajednici, korisnik/ca stječe mnoge vještine i znanja koje su mu/joj potrebne za zapošljavanje, ali unatoč tome, većina ima nerealna očekivanja i, na žalost, nije svjesna svojih stvarnih kapaciteta. Nastojimo razviti radne navike, odgovornost i pozitivni odnos prema radu. Potičemo ih na strpljivost, točnost i izdržljivost. Korisnike/cu osnažujemo na način da ih uključujemo u volontiranje kako bi stekli prva radna iskustva u nekoj drugoj organizaciji. Volontiranje je veoma dragocjeno iskustvo jer imaju priliku prvi puta suočiti se sa stvarnim odgovorom na zahtjeve nekog posla kod drugih osoba. Učimo ih pisati zamolbe, javno se predstavljati, informiramo ih o načinima traženja posla te o svim pravnim uputama vezanim uz korištenje poticajnih mjera za zapošljavanje putem Zavoda za zapošljavanje.

Zaštita korisnika/ce

Korisniku/ci se na sve načine nastoji osigurati zaštita tajnosti podataka koji ga/ju mogu izložiti u zajednici i nanijeti mu/joj dodatnu štetu. S obzirom na kaznena djela počinjena nad korisnicima, osiguravamo im odvjetnika te poduzimamo radnje za procesuiranje počinitelja.

Samo uz suglasnost roditelja/skrbnika te samih korisnika, objavljujemo fotografije na našim službenim stranicama, pazeći da nikada ne odajemo potpuni identitet. Posebnu pozornost pridajemo zaštiti korisnika/ca od internetskog nasilja i neprimjerenih sadržaja.

Starijim korisnicima/cama pružamo podršku u zaštiti od mogućih zlouporaba kao što je rad na crno, o čemu ih pravno savjetujemo i upozoravamo. Kada korisnik/ca traži bilo koju vrstu zaštite jer je u strahu od roditelja, nasilnika i bilo kakvih drugih oblika iskorištavanja i pritisaka s kojima se ne može nositi (bulinga, mobinga, seksualnog zlostavljanja), osiguravamo mu/joj maksimalnu podršku i sigurnost, uključujući i stručne službe, ako procijenimo potrebnim.

4.1.5. Protokol prijema i otpusta

Prijem

Nakon što CZSS pošalje zahtjev za smještaj u Zajednicu zajedno sa socijalnom anamnezom djeteta, stručni tim Zajednice odlučuje postoje li uvjeti za prijem novog korisnika/ce. Ukoliko je poslan samo zahtjev bez socijalne anamneze, traži se nadopuna dokumentacije. Kada stručni tim donese odluku, nadležnom se centru šalje odgovor o mogućnosti ili nemogućnosti smještaja. Ukoliko postoji mogućnost smještaja, od Centra, tj. određenog socijalnog radnika zaduženog za navedenog korisnika/cu, traži se **slijedeća dokumentacija**:

- Rješenje Centra o smještaju
- Osobna iskaznica korisnika/ce
- Domovnica i rodni list korisnika/ce (original)
- Putovnica korisnika/ce (ako ju ima)
- Zdravstvena iskaznica i lječnički karton korisnika/ce
- Svjedodžbe o završenom prethodnom školovanju (razredu/školi)

Korisnik u Zajednicu dolazi u pratnji socijalnoga radnika i/ili roditelja (ovisno o situaciji). Ukoliko pri dolasku socijalni radnik nema svu gore potrebnu dokumentaciju, **ne može se realizirati smještaj**.

Pri dolasku socijalnog radnika i/ili roditelja i djeteta - budućeg korisnika, obavlja se razgovor, dijete se upoznaje s pravilima i principima Zajednice i, ukoliko je suglasan/na s poštivanjem istih, potpisuje ih. Nakon toga, sastavlja se zapisnik o prijemu, ispunjava se osobni list korisnika i otvara se njegov dosje.

Pri dolasku korisnika, odgajatelj obavlja pregled korisnikovih stvari i, sukladno pravilima, pohranjuje dokumente, vrijednosti, mobitel, lijekove, oštре predmete (noževi, britvice) i novac na čuvanje.

Nadalje, korisnik/ca upoznaje se s ostalim članovima Zajednice,

prostorijama gdje mu se pokazuje soba koja je unaprijed pripremljena za dobrodošlicu. Obično u početku korisnik/ca sobu dijeli s korisnikom/com koja je već duže u Zajednici. Matični odgajatelj imenuje se nakon tjedan dana, kada korisnik/ca upozna odgajatelje i pristane da mu isti bude odgajatelj. *Orijentacijski plan pomoći* izrađuje se s korisnikom/com nakon desetak dana, a detaljni tek nakon šest tjedana. Obavezna je prijava boravišta korisnika/ce tijekom 24 sata od dolaska u Zajednicu u nadležnu policijsku postaju.

Otpust

Kada prestanu razlozi za smještaj, radi se otpust korisnika/ce. Razlozi mogu biti: završetak tretmana, punoljetstvo, samovoljno napuštanje Zajednice, konstantno i grubo kršenje pravila Zajednice, premještaj u drugi dom/udomiteljsku obitelj, proces osamostaljivanja. Prijedlog otpusta daje matični odgajatelj zadužen za korisnika koji se otpušta, upućuje ga nadležnom CZSS-u na ime socijalnoga radnika zaduženog za korisnika/ce. Prijedlog može biti u sklopu polugodišnjeg izvješća (ukoliko je planiran) ili kao poseban zahtjev.

Nakon što nadležni CZSS donese rješenje o prestanku smještaja, bivšem korisniku/ci vraćaju se prikupljaju osobne stvari: odjeća, obuća i osobna dokumentacija (osobna iskaznica, putovnica, zdravstvena iskaznica, rodni list, domovnica, svjedodžbe). Sve navedeno mora biti taksativno specificirano na listi za otpust koju korisnik pri preuzimanju potpisuje. Ukoliko je korisnik/ca u bijegu, osobne stvari šalju se nadležnom socijalnom radniku ili roditelju/skrbniku na njihov zahtjev (ovisno o situaciji).

KRIZNE SITUACIJE

Krizne situacije su bijeg, trudnoća, počinjenje kaznenog djela, pokušaj suicida, korištenje sredstava ovisnosti, psihopatologija, protupravno zadržavanje korisnika od strane roditelja, teška bolest i smrt.

Bijeg

U slučaju bijega, odgajatelj na smjeni prijavljuje bijeg korisnika nadležnoj policijskoj postaji (osobnim dolaskom usmeno na zapisnik ili pismeno upućuje obavijest o bijegu), a zatim o bijegu obavještava voditelja Zajednice, matičnog odgajatelja i socijalnog radnika odgovornog za korisnika.

Kada policija pronađe korisnika/cu u bijegu, smještava ga u prihvatnu stanicu nadležnu po mjestu pronalaska te obavještava podnositelja obavijesti o bijegu (odgajatelja koji je prijavio bijeg). Prepratu korisnika/ce iz prihvatne stanice do Zajednice obavlja matični odgajatelj korisnika/ce, osim ako je isti na smjeni. U tom slučaju matični odgajatelj informira voditelja Zajednice koji odlučuje o osobi koja će prepratiti korisnika. Navedeno vrijedi za maloljetne korisnike/ce i korisnike/ce pod skrbništvom nakon punoljetstva.

U slučaju bijega punoljetnog korisnika/ce, obaviještava se njegov matični odgajatelj, voditelj Zajednice i nadležni socijalni radnik. Ukoliko postoji sumnja da punoljetni korisnik nije napustio Zajednicu svojevoljno, i/ili da ga se spriječava u povratku u istu, policiji će se prijaviti nestanak osobe.

Trudnoća

U slučaju da korisnica zatrudni za vrijeme boravka u Zajednici, postupit će se po pravilima otpusta jer Zajednica nije registrirana za usluge smještaja trudnica i majki s djecom do godine dana starosti. Istodobno, trudnoj će se korisnici pružiti psihološka podrška kompetentnih stručnih djelatnika unutar Zajednice. Također, ovisno o situaciji, postoji mogućnost sastanka svih zainteresiranih strana – socijalnog radnika, predstavnika Zajednice, roditelja trudnice i njezinog mladića kako bi se kroz razgovor, prijedloge i dogovor pronašlo najbolje rješenje u interesu korisnice koja je zatrudnjela, a u svezi dalnjeg smještaja, pitanja rođenja djeteta, osobi/ma kojoj će dijete po rođenju biti povjereno na odgoj, čuvanje i život, mogućnost braka, priznanje očinstva i sl.

Napomena: nikoga se ne može prisiliti na prekid trudnoće bez njegovog pristanka, bez obzira na godine starosti.

Počinjenje kaznenog djela

Ukoliko korisnik/ca tijekom boravka u Zajednici počini unutar Zajednice djelo prema osobama ili imovini koje se prema Kaznenom zakonu definira kao kazneno, sankcije za određena djela, bit će:

- **za krađu:** pretres, razgovor, povrat otuđene/ih stvari ili nadoknada identične o vlastitom trošku počinitelja te odgojna posljedica prema procjeni odgajateljskog tima
- **za nanošenje lakših i/ili težih fizičkih ozljeda:** odgojna posljedica prema procjeni odgajateljskog tima i/ili će se postupiti po pravilima o otpustu
- **za kaznena djela protiv časti i ugleda** (uvrede, sramoćenje, kleveta): odgajatelj koji je na smjeni obavitiće razgovor s korisnikom/com počiniteljem i pokušati mirno riješiti nastali sukob te će inzistirati na isprici oštećenom korisniku. Mogućnost odgojne posljedice ovisi o procjeni odgajateljskog tima kao i uključivanje korisnika u terapijski rad
- **za oštećenje tuđih stvari:** ukoliko korisnik/ca namjerno ošteti imovinu Zajednice ili imovinu drugih korisnika, o vlastitom trošku mora navedeno popraviti ili nadoknaditi. Odgojna posljedica dodjeljuje se prema procjeni odgajateljskog tima

Ukoliko korisnik tijekom boravka u Zajednici počini djelo **izvan Zajednice** prema osobama ili imovini koje se prema Kaznenom zakonu definira kao kazneno, ovisno o slučaju što je i kome počinio, protiv njega će se postupati po Zakonu o sudovima za mladež.

Pokušaj suicida

Ukoliko netko od korisnika/ca pokuša suicid, odgajatelj na smjeni odmah treba kontaktirati hitnu pomoć te do dolaska iste pružiti korisniku/ci prvu pomoć u dogovoru s medicinskim djelatnikom na telefonskoj liniji. Ukoliko odgajatelj na smjeni posumnja da je korisnik popio tablete i/ili se samoozljedio do te mjere da je potrebna liječnička intervencija, navedenog korisnika odmah treba odvesti liječniku o čijoj procjeni ovisi daljnji tretman (hospitalizacija, kućna njega, psihološko savjetovanje). Nakon hitne intervencije, odgajatelj na smjeni o događaju obavještava matičnog odgajatelja korisnika, voditelja Zajednice te nadležnog socijalnog radnika korisnika/ce. Na temelju procjene liječnika (psihijatra) i odgajateljskog tima, odlučuje se o dalnjem ostanku ili otpustu korisnika/ce.

Korištenje sredstava ovisnosti

Ukoliko postoji opravdana sumnja da netko od korisnika konzumira bilo koju vrstu sredstava ovisnosti, prema odluci odgajateljskog tima, jedan od odgajatelja otici će u partnersku udrugu NE-OVISNOST po testove za sve korisnike. Ukoliko navedeni test bude pozitivan, sukladno o vrsti sredstava ovisnosti na koje je korisnik pozitivan, uputit će ga se u savjetovalište i/ili liječniku, a u krajnjem slučaju na psihijatrijsko liječenje od ovisnosti. O tome će se obavijestiti nadležni socijalni radnik korisnika/ce. U slučaju da je korisnika potrebno uputiti na liječenje od ovisnosti, postupit će se po pravilima o otpustu s prijedlogom smještaja u određenu ustanovu koja se bavi liječenjem od ovisnosti.

Psihopatologija

Ukoliko su vidljivi psihopatološki simptomi kod korisnika/ce (depresija, anksioznost, bipolarni poremećaj, shizofrenija, bulimija, anoreksija...), potrebno je uključiti i psihijatra u cjeloukupni tretman. Korisnika/cu potrebno je odvesti na psihijatrijski pregled. Temeljem pregleda, psihijatar odlučuje o potrebi bolničkog liječenja ili primjerenoj farmakoterapiji. U skladu s psihijatrijskom procjenom, prilagođava se daljnji rad s korisnikom u Zajednici.

Protupravno zadržavanje korisnika od strane roditelja

Ukoliko se dogodi situacija da se korisnik/ca koji je na dogovorenom posjetu roditelju ne vrati u Zajednicu u dogovorenou vrijeme iz razloga što ga roditelj ne pušta i/ili ne poduzima ništa kako bi se korisnik vratio u Zajednicu, čini kazneno djelo oduzimanja djeteta. U tom slučaju odgajatelj koji je na smjeni u vrijeme kada se korisnik/ca trebao/la vratiti, o istome obavještava voditelja Zajednice i nadležni CZSS koji bi u pravilu trebao obavijestiti policiju.

Teška bolest i smrt

U slučaju teške ozljede ili bolesti korisnika/ce, odgajatelj na smjeni kontaktira hitnu pomoć te o istome obavještava voditelja Zajednice, matičnog odgajatelja i nadležnog socijalnog radnika. Nakon lječničke obrade, sukladno dobivenim nalazima i stanju korisnika, obavlja se procjena lječnika i odgajateljskog tima te se odlučuje o dalnjem ostanku ili otpustu korisnika, vodeći računa što je u najboljem interesu korisnika/ce.

U slučaju smrti korisnika/ce, odgajatelj na smjeni naziva hitnu pomoć i mrtvozornika. O događaju obavještava voditelja Zajednice, matičnog odgajatelja i nadležnog socijalnog radnika. Voditelj Zajednice obavlja usmeni razgovor s roditeljima/skrbnicima te ovisno o slučaju, i s naručom rodbinom. U dogovoru s naručom obitelji/skrbnikom, organizira se prikladni ispraćaj preminulog korisnika/ce. Troškove pogreba snosi Udruga Breza sukladno čl. 50. Zakona o socijalnoj skrbi. Nakon što nadležni centar doneše Rješenje o prestanku smještaja, osobne stvari korisnika/ce predaju se roditelju/skrbniku.

Odlazak u dislocirane jedinice radi procesa osamostaljivanja

Korisnik/ca u Zajednici koji stekne punoljetstvo, a želi i dalje ostati na smještaju u Udrudi, ima mogućnost smještavanja u dislociranu jedinicu u gradu radi procesa osamostaljivanja. Razlozi mogu biti daljnje školovanje i/ili nemogućnost uvjeta za povratak u matičnu obitelj. Proces osamostaljivanja dio je odgojnog programa zajednice u vidu pružanja podrške i osnaživanja korisnika/ce za samostalni život, a ujedno i test iz kojeg je vidljivo u kojoj mjeri je korisnik/ca usvojio stečene životne vještine tijekom boravka u Zajednici, i zna li ih primjeniti na odgovarajući način.

Proces osamostaljivanja uključuje: samostalno raspolaganje unaprijed određenom svotom novca (plaćanje režija, kupnja hrane i sredstava za kućanstvo, osobni troškovi te namirenje ostalih troškova proizašlih iz svakodnevnog života), održavanje životnog prostora, briga o vlastitom zdravlju i higijeni, izvršavanje školskih/radnih obaveza, ishođenje potrebne dokumentacije.

Na temelju korisnikove zamolbe za smještaj u dislociranu jedinicu Zajednice, ili na temelju procjene tima odgajatelja, može se realizirati smješaj u dislociranu jedinicu u gradu.

Prvo se obavlja razgovor s korisnikom/com i objašnjavaju se uvjeti i pravila smještaja, obveze i dužnosti korisnika/ce na smještaju te se razgovara s odgajateljem koji će pružati podršku. Voditelj Zajednice donosi odluku o smještaju korisnika/ce u dislociranu jedinicu, a potom korisnik/ca potpisuje Ugovor kojim su utvrđena prava i obveze. Ukoliko se ugovorene odredbe prekrše, prekida se smještaj. Nadzor korisnika/ce povjerava se odgajatelju - voditelju programa samostalnog stanovanja uz podršku koji po potrebi obilazi korisnika/cu, ispočetka svakodnevno, a zatim po potrebi, no ne manje od dva puta tjedno.

Resocijalizacija - integracija korisnika/ce u široj lokalnoj zajednici

Resocijalizacija je proces koji započinje veoma polako, već u tijeku tretmana. Pristupa mu se individualno u odnosu na potrebe svakog korisnika, a traje cijelo vrijeme boravka, tj. smještaja pa sve do napuštanja Zajednice. Cilj je uspostaviti zdrave odnose u užoj i široj zajednici koji su temeljeni na prihvaćanju, toleranciji i uključenosti u aktivnosti Zajednice sukladno potrebama korisnika/ce. Resocijalizacija počinje radom na odnosima i ponašanju unutar grupe u Zajednici pri čemu je rad usmjeren na individualnim odnosima i odnosima unutar skupine. Nakon toga, naglasak se proširuje na izvanjsko okruženje pri čemu se proces nastavlja kroz školovanje, sudjelovanje u slobodnim aktivnostima poput sporta, kulturno-umjetničkih sadržaja, neformalnog učenja vještina plesa, sviranja instrumenata, izleta, ekskurzija, planinarenja. Kontinuirano se provodi sa širom obitelji ili bilo kojom drugom skupinom podrške, pri čemu se ciljano radi na korespondenciji (pisanoj, telefonskoj, Skype), vikend susretima i dužim boravcima u okruženju izvan Zajednice.

Od osobite je važnosti segment resocijalizacije koji uključuje suočavanje s okruženjem, ponekad osobama ili vršnjacima gdje su poteškoće i nastale. To je važno kako bi korisnik integrirao usvojena nova znanja i ponašanja. Naglašavamo da se proces ne odvija linearно, nego spiralno gdje se pojedine faze iznova ponavljaju tako da se usmjereno rada uvijek može vratiti na individualnu dinamiku, dinamiku skupine, integraciju izvan Zajednice, odnose s obitelji ili potpornu skupinu.

Što korisnici kažu o Socijalno-terapijskoj zajednici Breza

„Najljepše mi je bilo u BREZI kad ste mi dali ključ od kuće i rekli da uvijek za mene postoji mjesto gdje pripadam. Ne mogu si oprostiti što sam poslije htio otići i vratio ključ... nikada poslije nisam dobio ključ.“

Domagoj

„Najteže mi je bilo naučiti zapaliti vatru, a kada je upališ...onda te grije. To je kao BREZA.“

Klara

„Još uvijek kad se sjetim BREZE kažem sama sebi: BREZA je lijepo i toplo drvo koje mi je promijenilo svijet. Volim o sebi misliti kao o švicarskoj BREZI.“

Larissa

„U BREZI je bilo intenzivno, puno osjećaja. Bila sam im jako važna, toliko da mi je to ponekad išlo na živce. Naučila sam praviti svijeće i od svijeća danas živim. Nikada poslije nisam tražila pomoć od centra za socijalnu skrb jer sam naučila biti slobodna. BREZA mi je promijenila život i naučila me da je važno voljeti.“

Anna T.

„Mene su voljeli u BREZI“.

Sara

„Meni je BREZA druga obitelj. Ja sam svašta naučila u BREZI. Naučila sam kuhati, a do tada sam znala samo napraviti sendvič i podgrijati nešto u mikrovalnoj. Naučila sam spremati, a do tada sam samo znala usisati sobu, a ormar nikada nisam spremala.“

Karolin

„Cure su mi bile poput sestara. Svi odgajatelji su mi super. Nema da je jedan bolji, a drugi gori. Jednako svi rade, pomažu... k'o da su nam roditelji.“

Lorena

„Velika je razlika između doma i BREZE. U domu nema takve brige. U BREZI vode računa o tebi, gdje si, kada dolaziš. Ja to nisam još nikada doživjela, moji roditelji se nisu brinuli za mene. Prazninu koju sam iznutra nadopunila boravkom u BREZI, to je nešto neopisivo“.

Josipa

„Ponosna sam tko sam postala, da nisam bila kod Vas to nikada ne bih mogla. Breza me je naučila da nikada ne odustanem.“

Palmina

5. POSTTRETMANSKA ZAŠTITA

Posttretmanska zaštita ili tranzicijska briga potrebna je svakoj mladoj osobi koja izlazi iz alternativne skrbi kao posljednja intervencija društva u pomoći onima koji nemaju primjerenu obiteljsku podršku. Kod mladih osoba koji su rizičnog ponašanja, odnosno evidentiranih problema u ponašanju, posljednja intervencija jednako je važna kao i ona prije nje, u tretmanu, budući da se nadovezuje i stvara održivost pozitivnih učinaka tretmana. Drugim riječima, u nepovoljnim životnim uvjetima i povratku u okruženje u kojem nemaju podršku, mladi koji su imali probleme u ponašanju, u izuzetnom su riziku od povratka na problematično ponašanje i to u vrlo kratkom roku.

Promatrajući proces izlaska mladih iz domova od rujna 2014. do veljače 2015. godine smještavajući ih u tri stambene zajednice (dvije u Osijeku i jedne u Zagrebu) u okviru projekta „Moć promjene mladih“, svjedoci smo potrebe prevladavanja tranzicijskog šoka izlaskom iz ustanove i ulaskom u stvarni život. Ustanova u kojoj su mladi živjeli dvije, osam ili čak trinaest godina, bila je njihovo zaštićeno mjesto s puno pomagača koji su

uglavnom obavljali poslove umjesto njih, a njihova glavna razbibriga bila je kako završiti bilo kakvu srednju školu.

U alternativnoj institucijskoj skrbi djeca i mladi nisu u mogućnosti sudjelovati u kućanskim poslovima kao što to svakodnevno rade njihovi vršnjaci u svojim obiteljima. Prijemu kuhanih obroka za njih netko drugi radi, ne koriste kućanske aparate da bi si pripremili doručak ili večeru. Pranje, sušenje i glačanje rublja opet netko drugi obavlja. Vrijednost novca nemoguće im je procijeniti u odnosu na stvarne životne troškove jer ne sudjeluju u kupovini namirnica, sredstava za higijenu i čišćenje. Nemaju iskustvo kupovine u kojoj sami odabiru potrebne proizvode uspoređujući cijenu i kvalitetu. Topao krov nad glavom opet im osigurava netko drugi tako da mladi iz ustanova nemaju svijest o troškovima struje, vode, plina, najma, TV i Internet usluga i sl.

Upravo zbog ovakvog odmaka od svakodnevnog životnog realiteta, **mladi koji izlaze iz ustanova imaju znatno veće potrebe za učenjem od mladih koji izlaze iz udomiteljskih obitelji.**

Najmanje tri mjeseca bilo je potrebno mladima koji su izlazili iz domova da po principu "vlastite kože" shvate važnost stručne podrške, odnosno savjetovanja prije nego donose važnije odluke. Ne vide smisao ranijeg jutarnjeg buđenja, dok se ne suoče s posljedicama kašnjenja zbog manjka navike redovitog buđenja. Prvi novac koji dobiju ili zarade raspoređuju po prioritetima sve što im treba za tri dana, a kako će preživjeti mjesec, o tome nisu ni razmišljali. Važno im je imati mobitel i to ne bilo kakav pa posežu za kupnjom mobitela na rate, unatoč tome što nemaju posao i jasnu sliku kako će otplaćivati dug od dvije godine. Na pitanje znaju li koristiti neki od uređaja u kućanstvu, odmah odgovaraju da znaju i tek kad pokidaju ili nešto krene naopako, počnu drugačije razmišljati.

Evo primjera koji smo imali: Odgajateljica gleda na izloženo rublje koje se suši i pita mladića: „Kako to da si stavio prati bijelo i tamno rublje zajedno?“ Osamnaestogodišnjak začuđen pitanjem ozbiljno odgovara: „Pa piše na perilici: MIX!“

Preuvjeti za posttretman u stambenim zajednicama

Iako je Republika Hrvatska predvidjela određenu zakonsku osnovu posttretmana, još uvijek nedostaju jasne smjernice i protokoli kako bi u praksi trebao izgledati. Kod jasnijeg definiranja minimuma posttretmanske zaštite, bilo bi poželjno imati barem postignuća pozitivnih promjena tretmana kao preuvjet i razlog za otpust mlađe osobe iz tretmana. Međutim, naša 'svježa' praksa pokazuje da su razlozi za otpust mlađih iz ustanove, češće negativni nego pozitivni. Pružanje otpora ili pasivnost korisnika koji je u tretmanu, promjena jedne odgojne mjere u drugu, okončanje tretmana zbog završetka obrazovanja ili, pak, agresivni utjecaj okoline na korisnika/cu, najčešći su primjeri otpusta iz ustanove i zahtjeva za posttretmanom. Navedeni preuvjeti znatno otežavaju posttretmansku podršku koja mlađe ljudi treba naučiti preuzimanju odgovornosti za vlastiti život i optimalnoj samostalnosti.

Zato je važno definirati jasne smjernice kako osigurati pripremu mlađih ljudi dok su još u tretmanu, a kako bi se ublažio šok koji nastaje izlaskom iz ustanove. **Priprema mlađih za izlazak iz doma trebala bi se provoditi namanje šest mjeseci prije izlaska.**

Smjernice za pripremu mlađih dok su još službeno u smještaju - tretmanu

1. Izraditi zajedno s mlađom osobom individualni plan. Smisao je izrade plana olakšati mlađoj osobi snalaženje i integraciju u Zajednici te osigurati osobni razvoj. Prilikom izrade Plana, posebno je važno osvrnuti se na procjenu/samoprocjenu: korištenja slobodnog vremena, trošenja mjesečnog džeparca, redovitost odlaska liječniku i stomatologu, toleranciju na sredstva ovisnosti (cigaretе, alkohol, droga, klađenje). Upoznati mlađu osobu s detaljima vezanima uz stambenu zajednicu koja nudi posttretmansku podršku.
2. Prije nego mlađa osoba donese odluku biti korisnik/ca posttretmana,

mora dobiti što više informacija o tome što ga/ju čeka ukoliko se odluči za takvu vrstu podrške.

Neke od osnovnih informacija:

- Adresa smještaja
- S koliko osoba će dijeliti stambeni prostor? Hoće li imati svoju sobu ili će dijeliti sobu s još nekim? Na koliko dugo može računati s besplatnim smještajem?
- Pravila korištenja stambene zajednice i pravila ponašanja – ugovor
- Što sve može naučiti i koju vrstu podrške može dobiti mlada osoba u posttretmanskoj zaštiti?

Napomena: za prijavu adresu na kojoj će mlada osoba boraviti u okviru posttretmanske zaštite, potrebno je u roku od osam dana od smještaja prijaviti se nadležnoj policijskoj postaji ispunjavajući dolje naznačen obrazac.

3. Osigurati novac za hranu neposredno prije izlaska. Potrebno je ishoditi kod nadležnog CZSS jednokratnu pomoć ili pronaći donatora za pokrivanje troškova hrane, ili osigurati donaciju hrane dok se mlada osoba ne zaposli.

Prekid smještaja radi se isključivo nakon što je ovaj preduvjet osiguran.

Naime, od podnošenja Zahtjeva za jednokratnom pomoći pri CZSS do samog primitka novca, mlada osoba čeka šest tjedana. Stoga je važno osigurati mladoj osobi novac kao jedini pokazatelj da je preduvjet osiguran. U prilogu se nalazi obrazac putem kojega se podnosi zahtjev za jednokratnu pomoć u najvišem iznosu do 2.000,00 kn, ukoliko mlada osoba nije koristila ovo pravo u tekućoj godini.

- A) PRIJAVA PREBIVALIŠTA
 B) ODJAVA PREBIVALIŠTA
 C) PRIJAVA BORAVIŠTA
 D) PRIJAVA PRIVREMENOG ODLASKA IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE

1.	Osobni identifikacijski broj i/ili matični broj građana		
2.	Ime i prezime		
3.	Rodeno prezime		
4.	Imena roditelja		
5.	Roden(a)	Dan, mjesec i godina Mjesto Država (za rodene u inozemstvu)	
6.	Državljanstvo (ukoliko osoba ima i državljanstvo neke druge države)		
7.	Nacionalna pripadnost (ukoliko se osoba želi izjasniti o svojoj nacionalnoj pripadnosti)		
8.	Zanimanje, školska ili stručna spremna		
9.	Mjesto i adresa odakle dolazi	Grad ili općina Naselje Ulica ili trg i kućni broj Država (za osobe koje dolaze iz inozemstva)	
10.	Mjesto i adresa na koju se prijavljuje	Grad ili općina Naselje Ulica ili trg i kućni broj	
11.	Broj članova kućanstva na čiju se adresu osoba prijavljuje	kat	površina stana
12.	Ime i prezime ili naziv i sjedište stanodavca te osobni identifikacijski broj i/ili matični broj stanodavca		
13.	Mjesto i adresa prebivališta s koje se osoba odjavljuje radi iseljavanja iz Republike Hrvatske		Zemlja i mjesto u koje se useljava:
14.	Mjesto i adresa prebivališta koju napušta radi privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske		Zemlja i mjesto izvan Republike Hrvatske u koje privremeno odlazi, na koje vrijeme i razlog odlaska
15.	Mjesto i adresa za kontakt beskućnika		Ime i prezime ili naziv i sjedište fizičke ili pravne osobe koja daje suglasnost za prijavu adresu za kontakt te njihov OIB i/ili MBG
..... (mjesto i datum podnošenja prijave) (potpis podnositelja zahtjeva)			

Napomena:

13. popunjavaju osobe koje odjavljuju prebivalište zbog iseljavanja iz Republike Hrvatske
 14. popunjavaju osobe koje prijavljuju napuštanje prebivališta zbog privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske
 15. popunjavaju beskućnici koji prijavljuju adresu za kontakt

Osoba je dužna dati točne i istinete podatke

REPUBLIKA HRVATSKA CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB VIROVITICA	Prostor za prijemni pečat:
Red. Broj:	
Zahtjev za jednokratnu pomoć	

1 PODACI O STRANCI

Ime i prezime/djevojačko prezime	☐ M ☒ Ž
Datum rođenja (dan mjesec godina)	
OIB / MBG	OIB: MBG:
Mjesto rođenja	
Ime oca i majke	
Adresa stanovanja (ulica, broj, poštanski broj, mjesto)	
Telefonski broj/ mobitel	
Da li ste korisnik nekog prava u Centru, kojeg	
Prosljedeno nadležnom Odjelu/stručnom radniku	

2. RAZLOG PODNOŠENJA ZAHTJEVA

- trenutačne materijalne teškoće zbog kojih niste u mogućnosti podmiriti neke *specifične potrebe* vezane uz rođenje djeteta, školovanje djeteta, bolest ili smrt člana obitelji, elementarne nepogode, nabavke osnovnih predmeta u kućanstvu, nabavke neophodne odjeće i obuće i sl.
 - visina iznosa kojim se potreba može podmiriti.

4. Osigurati minimalnu naknadu do zapošljavanja. Da bi mlada osoba koja se spremna na izlaz iz ustanove ostvarila zajamčenu minimalnu naknadu koja je za samca predviđena u iznosu od 800,00 kn, potrebno je nadležnom CZSS podnijeti zahtjev. Zahtjevu za zajamčenu minimalnu naknadu potrebno je priložiti i dokumente koji se ishode na raznim mjestima (uvjerenje iz katastra, potvrda Porezne uprave, izvadak iz zemljišnoknjžnog uloška, potvrda MUP-a o vlasništvu nad automobilom, potvrda o redovitoj prijavi od HZZ-a). Preporuka je otvaranje tekućeg računa na koji će mladoj osobi stizati mjesecna naknada do zapošljavanja. Proces od podnošenja zahtjeva do realizacije novčane pomoći traje najmanje dva mjeseca.
5. Osigurati obuću, odjeću i sredstva za higijenu. Dok mlada osoba ne uspije pronaći bilo kakav posao i dobiti svoju prvu naknadu, potrebno je najmanje tri do šest mjeseci. Dakle, u tom razdoblju zasigurno neće moći kupiti niti jedan komad odjeće i obuće te sredstva za higijenu poput kreme, losiona poslije brijanja i slično. Zato je važno otpremiti mladu osobu onako kako bi brižna obitelj pustila svoje dijete na izlet od šest mjeseci.

Obiteljsko okruženje brinulo bi da je dijete ponijelo sve što mu/joj treba:

- Putna torba
- Donje rublje: najmanje 7 gaćica, 5 potkošulja i 7 pari čarapa
- Pidžama
- Odjeća: najmanje 7 majica dugih i 7 kratkih rukava, košulja, najmanje troje hlača za zimu i troje za ljeto
- Obuća: cipele, patike, zimske cipele ili čizme, sandale ili drugu ljetnu obuću, kućne papuče
- Jakne: najmanje jednu za zimu i jednu laganiju za proljeće/jesen
- Kapa, šal, rukavice, pojas za hlače, naočale ili kapu za sunčane dane
- Novčanik (osim novca u novčaniku trebaju biti osobna i zdravstvena iskaznica)
- Dokumenti: original i kopije domovnice, izvatka iz matice rođenih, svjedodžbe o završenoj školi, kao i kopije zahtjeva i priloga izvađenih za potrebe zahtjeva za zajamčenu minimalnu naknadu te štогод

mlada osoba ima u dosjeu (sanitarna knjižica, brojevi liječnika i stomatologa i sl.)

- Toaletna torbica: pasta i četkica za zube, šampon i gel za tuširanje, pasta i pribor za brijanje, krema za lice, krema za tijelo, šminka, češalj ili četka za kosu, konac za zube, papirnate maramice
- Ručnici: najmanje jedan veliki i jedan mali ručnik
- Privjesak za ključ
- Hrana: najmanje sendvič, voda ili sok, komad voća ili čokoladica

Preporuke za prostor i opremanje stambene zajednice za posttretmansku zaštitu

Naša je preporuka da posttretmanska stambena zajednica treba biti najviše za tri ili četiri osobe. Ukoliko je moguće, dobro je stambene zajednice odvojiti na muške i na ženske. U praksi nam se pokazalo da je bilo znatno više zahtjeva za posttretmanskom zaštitom muške populacije. Stambenu zajednicu dobro je postaviti u središtima gradova u koje mladi ljudi odlaze zbog većih mogućnosti zapošljavanja. Iako, smatramo da za neke mlade grad nije okruženje u kojem oni žele biti i osjećaju se ugodno pa je dobro imati na umu kojim mladima se nudi grad, kao mjesto za osamostaljivanje i život.

Za potrebe posttretmanske zaštite dobro je istražiti mogućnosti korištenja stanova kojima upravljaju jedinice lokalne i regionalne samouprave. Državni ured za upravljanje državnom imovinom posjeduje veći broj raspoloživih stanova koje daje u najam putem javnog poziva za najam stanova, odabirući najbolju ponudu i ponuđača s kojim sklapa ugovor o najmu stana na rok od pet godina, uz mogućnost novog ugovora na sljedećih pet godina.

Posttretmanska stambena zajednica treba biti opremljena sa svim nužnim namještajem i kućanskim uređajima koje ima svako kućanstvo. Posebno treba voditi brigu o postojanju internet mreže.

Kod odabira stana ili kuće za posttretmansku zaštitu važno je paziti na slijedeće detalje:

- Blizina središta grada ili blizina gradskog prijevoza
- stambena jedinica ima riješeno grijanje i uveden internet
- ima najmanje tri zasebne sobe i zajednički prostor na korištenje (kuhinja, blagovaona i/ili dnevna soba)
- posjeduje kuhinju sa štednjakom, pećnicom i hladnjakom (sa zamrzivačem)
- posjeduje perilicu rublja te prostor ili uređaj za sušenje rublja
- ima zajednički prostor na korištenje za potrebe pušača (npr. balkon) i za smještaj bicikala – prijevozno sredstvo do kojeg će mladi najprije doći
- Svaki korisnik mora imati svoj krevet, ormar i noćni ormarić. U zajedničkim prostorijama nužan je blagovaonski stol i računalo.
- Potrebna oprema za održavanje prostora i nužan samostalni život:
- Posuđe i pribor za pripremu i serviranje hrane
- Usisavač i ostali pribor za čišćenje prostora
- Sušilo, glačalo i daska za glačanje, korpe za prljavo i čisto rublje
- Računalo - zbog traženja posla i izlaska na tržište rada

Sadržaj posttretmanske zaštite u stambenim zajednicama

Kada je mlada osoba dobila sve relevantne informacije i upoznata je s detaljima boravka u posttretmanskoj stambenoj zajednici, sklapa se Sporazum o uvjetima i načinu korištenja stambene zajednice (kuće ili stana) između mlade osobe i pružatelja usluge posttretmanske zaštite. Sporazum se sklapa još u vrijeme tretmana, budući da on definira i datum prekida tretmana, odnosno početak posttretmana, a s mladom osobom se dogovara dan, vrijeme i način dolaska u posttretmansku zaštitu.

Pri dolasku na odredište, mladu se osobu upućuje u detalje smještaja: soba/krevet, ormar, zajednički prostor kuhinje i toaleta/kupaonice, upoznaje ju se s pravilima kućnog reda, s ostalim korisnicima stambene zajednice te s planom grada/mjesta da se može orijentirati u prostoru.

Smjernice za pružanje podrške mladima u posttretmanu

1. Prijava boravišta nužni je prvi korak koji mlada osoba ne može samostalno napraviti – prijavljuje ga vlasnik stana ili osoba u ime pružatelja usluge posttretmanske zaštite.

Boravište se prijavljuje ukoliko će mlada osoba ostati na adresi stambene zajednice dulje od tri mjeseca, i to nadležnoj policijskoj upravi/postaji najkasnije u roku od 15 dana. Boravište se prijavljuje na razdoblje od godinu dana s mogućnošću produženja na još godinu dana. Za prijavu boravišta mlada osoba treba popuniti *Zahtjev za prijavu boravišta* i obrazac *Izjave kojom potvrđuje da boravi na adresi na kojoj želi prijaviti boravište* (oba obrasca su u prilogu). Uz popunjene zahtjeve potrebno je imati osobnu iskaznicu i ovjerenu izjavu stanodavca kojom daje suglasnost za prijavu na adresi na koju se želi prijaviti boravište.

2. Procjena i plan učenja vještina nužnih za samostalni život – mlada osoba zajedno sa stručnom osobom u ime pružatelja usluge posttretmanske zaštite, procjenjuje svoje sposobnosti i izražava potrebe za učenjem u odnosu na vještine koje treba tek usvojiti. Tako se zajednički planira usvajanje vještina, poput samostalnog buđenja, pripreme kuhanih obroka, plana raznovrsne ishrane, pranja i glačanja rublja, čišćenja i održavanja stambenog prostora, štedljivog trošenja energije, raspolaganja novcem, kupnje namirnica i dr. potrepština.
3. Procjena i plan zapošljavanja – u skladu sa završenom stručnom spremom, mlada osoba planira redovno istraživanje natječaja za posao, piše i šalje prijave i životopis. Paralelno istražuje mogućnosti volontiranja i stjecanja radne prakse kako bi povećala radno iskustvo i svoje šanse za zapošljavanjem. U skladu s afinitetima mlade osobe, pružatelj usluge posttretmana kontaktira mrežu udrug i ispituje mogućnosti korištenja raznih mjera (mjere javnih radova) zapošljavanja koje Hrvatski zavod za zapošljavanje nudi udrugama i jedinicama lokalne i regionalne samouprave za zapošljavanje mladih izaslih iz sustava skrbi (domova za djecu).

4. Procjena i plan osobnog razvoja – važno je poticati mladu osobu da ulaže u svoj osobni razvoj, ponuditi mogućnost učlanjivanja u knjižnicu, ispitati tečajeve i edukacije koje nude razne udruge, većinom besplatno, kako bi osoba nastavila proces učenja.
5. Društveni život - ohrabrvati i poticati na druženje s vršnjacima koji su uspješni mladi ljudi (rade ili studiraju, odgovorni i angažirani), ispitati postojeće organizirane grupe mladih u zajednici, poticati odlazak na plivanje, klizanje, ohrabrvati odaziv na pozive udruga za društvenim i javnim događajima.

6. PRILOZI

Nužne vještine za samostalni život

kuhanje,
popravci, šivanje,
pospremanje nakon
obroka, održavanje
čistoće stambenog
prostora...

Vještine koje povećavaju mogućnost zapošljavanja

rukovanje pilom - obrada drveta,
ples - rad s djecom i mladima,
postavljanje pločica, napraviti
zimnicu - skuhati ajvar,
ručno izrađeni proizvod - prodati!

Pokazatelji uspješnosti posttretmana:

- Sposobnost zadržavanja posla ili pronalaska drugog, boljeg posla
- Upravljanje novcem – sposobnost raspolaganja znači da osoba podmiruje sve svoje obaveze na vrijeme i nije dužna
- Samostalnost u održavanju zdravih navika – redovita higijena, kuhanji obroci, odlazak stomatologu i liječniku
- Sposobnost razvijanja društvenih odnosa – sposobnost komuniciranja poteškoća unutar Zajednice te sposobnost uspostavljanja prijateljstava s onima koji nisu bili korisnici domova

Što kažu korisnici posttretmana

„Lijepo je bilo dok sam sve imao na gotovo, a sada je ‘koma’ kada sam moraš na sve misliti. Da nema ovog stana, ja bi bio na ulici.“

D.N.

„Nitko mi nikada nije rekao što me čeka, dom te izbací ko' vreću.“

M.S.

„Ja sam počela studirati i živiti svoj život sama, čudno je biti sam bez grupe, jako je teško.“

J.G.

LITERATURA

1. Ajduković, M., F. Sladović i B. Kamenov, ur. 2005. Stavovi stručnjaka socijalne skrbi prema izdvajanju djece iz obitelji i udomiteljstvu. U: "Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada", 1/2005, 12, 39-66.
2. Fischer, Torsten i Jörg W. Ziegenspeck. 2000. Handbuch Erlebnispädagogik. Von den Ursprüngen bis zur Gegenwart. Bad Heilbrunn : Klinkhardt
3. Hardera T. Annemiek, Maren Zeller, Mónica López, Stefan Köngeter i Erik J. Knorth. 2013. of Special Needs Education and Youth Care, Faculty of Behavior Different sizes, similar challenges: Out of home care for youth in Germany and the Netherlands. U: Psychosocial intervention vol. 22, br. 3, Department al and Social Sciences, University of Groningen, The Netherlands Institut für Sozial und Organisationspädagogik, University of Hildesheim, Germany. DOI: 10.5093/in2013a24 Heckmair, Bernd i Michl Werner. 2002. Einstieg in die Erlebnispädagogik. 4., überarbeitete Auflage. Neuwied ; Kriftel : Luchterhand
4. Helming, Elisabeth. 2008. Das Dilemma sozialer Ungleichheit zwischen Herkunftsfamilie und Pflegefamilie. U: DJI Bulletin 81
5. Informacija o stanju socijalne skrbi i poslovanju ustanova socijalne skrbi čiji je osnivač osječko-baranjska županija u 2014. godini /Republika Hrvatska. Osječko-baranjska županija. Skupština /materijal za sjednicu
6. Koller-Trbović, Nivex i Anja Miroslavljević. 2005. Posttretman - pomoć nakon institucije ili što nakon tretmana. U: "Kriminologija i socijalna integracija", vol.13, br. 2. Zagreb. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Zagrebu. 99-109.
7. Knorth, J. Erik. 2010. Residential child and youth care in the Netherlands: Developments and challenge. U:" International Journal of Child and Family Welfare", 09/2002, 5(3). 84-95.
8. Miroslavljević, Anja. 2013. Posttretmanska zaštita djece i mladih. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Zagrebu. Odsjek za poremećaje u ponašanju.
9. National Minimum Standards, Living in Children's residential homes 2014. U: Guide to the children's homes regulations including the quality standards, Children's Homes. Department of education: UK

10. Obiteljski Zakon (NN, 75/14, 5/15).
11. Operativni plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014. – 2016., ur. 2014. Zagreb: Ministarstvo socijalne politike i mladih.
12. Protokol prijema i otpusta korisnika, postupanje u kriznim situacijama i postupanje pri odlasku u dislocirane jedinice radi procesa osamostaljivanja. 2013. Osijek: Udruga za rad s mladima Breza.
13. Smjernice za alternativnu skrb o djeci, ur. 2010. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
14. Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. - 2016., ur. 2011. Zagreb: Vlada Republike Hrvatske.
15. Zakon o socijalnoj skrbi (NN, 157/13,152/14).
16. Zakon o sudovima za mlađe (NN,84/11,143/12,148/13,56/15)
Vinnerljung, B. I M. Sallnäs. 2008. Into Adulthood: A Follow-up Study of 718 young people Who Were Placed in Out-of-home Care During their Teens.
U: Child and Family Social Work, vol.13, pp. 144-155.

WEBLIOGRAFIJA

1. Erzieherische Hilfe, Eingliederungshilfe für seelisch behinderte junge Menschen, Hilfe für junge Volljährige, Heimerziehung, sonstige betreute Wohnform/
<https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Soziales/KinderJugendhilfe/HeimerziehungBetreuteWohnform>
2. AFET Bundesverband Für Erziehungshilfe:Qualitätsentwicklung in der stationären Jugendhilfe/www.afet-ev.de/

Nositelj projekta:
UDRUGA ZA RAD S MLADIMA BREZA
Lorenza Jägera 12, 31 000 Osijek
Tel./faks: 031 272 583
Web stranica: www.breza.hr
e-mail: udruga.breza@gmail.com

Ugovorno tijelo:
HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE
Petračićeva 4/3, 10 000 Zagreb
Web stranica: www.hzz.hr/dfc
e-mail: cesdfc@hzz.hr

